

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ННІ неперервної освіти і туризму

ПОГОДЖЕНО
Директор
ННІ неперервної освіти і туризму

_____ Гриценко І.С.
(підпис)

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
В.о. завідувача кафедри
публічного управління,
менеджменту інноваційної
діяльності та дорадництва

_____ Приліпко С.М.
(підпис)

« ___ » _____ 2025 р.

« ___ » _____ 2025 р.

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: Механізми залучення грантових коштів для відновлення соціальної інфраструктури територіальних громад

Спеціальність **281 «Публічне управління та адміністрування»**

Освітня програма **«Публічне управління та адміністрування»**

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Гарант освітньої програми

д. держ.упр., доцент

Олійник В.В.

(підпис)

Керівник бакалаврської

кваліфікаційної роботи

Олійник В.В.

(підпис)

Виконала

Личагіна С. Р.

(підпис)

Київ – 2025

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ННІ неперервної освіти і туризму**

ЗАТВЕРДЖУЮ

**В.о. завідувача кафедри публічного
управління, менеджменту інноваційної
діяльності та дорадництва
д.держ.упр., доцент _____ С.М. Приліпко
(підпис)**

« ____ » _____ 2025 р.

**ЗАВДАННЯ
ДО ВИКОНАННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТУ**

Личагіній Софії Романівні

Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування»

Освітня програма: «Публічне управління та адміністрування»

Орієнтація освітньої програми: освітньо-професійна

Тема бакалаврської роботи: **«Механізми залучення грантових коштів
для відновлення соціальної інфраструктури територіальних громад»**

Затверджена наказом ректора НУБіП України від 23 грудня №2295 «С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру до: 20.05.2025 р.

Вихідні дані до бакалаврської кваліфікаційної роботи: нормативно-правові акти, наукові доробки вітчизняних та зарубіжних учених й співпраці громадських організацій та органів місцевого самоврядування України.

Перелік завдань, які повинен виконати здобувач вищої освіти для досягнення поставленої мети:

1. Визначити теоретичні засади залучення грантових коштів у відновлення соціальної інфраструктури територіальних громад.

2. Проаналізувати сучасний стан залучення грантових коштів для відновлення соціальної інфраструктури територіальних громад

3. Сформулювати перспективи та напрями удосконалення механізмів залучення грантових коштів.

Дата видачі завдання: «25» грудня.

**Керівник бакалаврської
кваліфікаційної роботи**

_____ **Володимир ОЛІЙНИК**

**Завдання прийняла
до виконання**

_____ **Софія ЛИЧАГІНА**

РЕФЕРАТ

Личагіна С. Р. «Механізми залучення грантових коштів для відновлення соціальної інфраструктури територіальних громад» бакалавр. робота : спец. 281 «Публічне управління та адміністрування» / С.Р. Личагіна; НУБіП України; кафедра публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва; керівник Олійник В.В., к.е.н., доцент. Київ, 2025. 68 с.

Анотація. Об'єктом дослідження виступають територіальні громади України, їхні можливості та практики залучення грантових коштів, а також міжнародні та національні механізми фінансування соціальних проектів.

Предметом дослідження є механізми залучення грантових коштів для відновлення та розвитку соціальної інфраструктури територіальних громад. Основна увага зосереджена на вивченні існуючих практик і механізмів залучення грантових коштів, а також на їх ефективності в контексті забезпечення розвитку соціальної інфраструктури.

Мета дослідження полягає у вивченні та оцінці ефективності механізмів залучення грантових коштів для відновлення соціальної інфраструктури територіальних громад України.

У першому розділі визначені теоретичні засади залучення грантових коштів у відновлення соціальної інфраструктури територіальних громад.

У другому розділі проаналізований сучасний стан залучення грантових коштів для відновлення соціальної інфраструктури територіальних громад

У третьому розділі сформульовані перспективи та напрями удосконалення механізмів залучення грантових коштів.

Практичне значення: проведене удосконалення нормативно-правового забезпечення залучення грантів для соціальної інфраструктури громад в Україні, яке є важливим кроком на шляху до покращення життєвого рівня населення. Запропоновані зміни до законодавства дозволять створити більш прозору, ефективну та доступну систему грантового фінансування, що в свою чергу сприятиме сталому розвитку місцевих громад.

Ключові слова: грантові кошти, соціальна інфраструктура, територіальна громада, фінансування громад, нормативно-правове забезпечення залучення грантів.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАЛУЧЕННЯ ГРАНТОВИХ КОШТІВ У ВІДНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	8
1.1. Соціальна інфраструктура територіальних громад: сутність, структура та роль у забезпеченні сталого розвитку	8
1.2. Грантове фінансування як інструмент розвитку соціальної інфраструктури: міжнародний та національний досвід	15
1.3. Нормативно-правове регулювання залучення грантових коштів в Україні	20
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗАЛУЧЕННЯ ГРАНТОВИХ КОШТІВ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	29
2.1. Досвід залучення грантів у соціальні проєкти територіальних громад України	29
2.2. Проблеми та обмеження в залученні грантових коштів органами місцевого самоврядування	34
2.3. Механізми та інструменти залучення грантових коштів для відновлення соціальної інфраструктури територіальних громад.....	38
Висновки до розділу 2	41
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАЛУЧЕННЯ ГРАНТОВИХ КОШТІВ	43
3.1. Формування стратегічних підходів до грантового фінансування соціальної інфраструктури громад	43
3.2. Цифрові платформи та інноваційні інструменти у процесі залучення грантових коштів соціальної інфраструктури громад	48
3.3. Удосконалення нормативно-правового забезпечення процесу залучення грантів в Україні соціальної інфраструктури громад	51
Висновки до розділу 3	56
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63

ВСТУП

Актуальність теми механізмів залучення грантових коштів для відновлення соціальної інфраструктури територіальних громад полягає у тому, що в умовах постійних змін і викликів, зокрема внаслідок війни та економічних криз, відновлення та розвиток соціальної інфраструктури громад потребує додаткових фінансових ресурсів. Залучення грантів стає важливим інструментом для забезпечення сталого розвитку соціальної інфраструктури, підвищення рівня життя громадян та забезпечення доступу до базових послуг, таких як освіта, охорона здоров'я, культура та комунальні послуги. Цей процес є ключовим для підтримки соціальної стабільності та економічного розвитку регіонів.

Мета дослідження полягає у вивченні та оцінці ефективності механізмів залучення грантових коштів для відновлення соціальної інфраструктури територіальних громад України. Це дозволить визначити основні проблеми та бар'єри, що виникають під час процесу залучення фінансування, а також розробити рекомендації щодо вдосконалення існуючих механізмів та впровадження нових підходів для підвищення ефективності використання грантових коштів у соціальній сфері.

Задачі дослідження:

- визначити соціальну інфраструктуру територіальних громад: сутність, структура та роль у забезпеченні сталого розвитку;
- дослідити грантове фінансування як інструмент розвитку соціальної інфраструктури: міжнародний та національний досвід;
- вивчити нормативно-правове регулювання залучення грантових коштів в Україні;
- розглянути досвід залучення грантів у соціальні проекти територіальних громад України;
- виявити проблеми та обмеження в залученні грантових коштів органами місцевого самоврядування;

- розглянути механізми та інструменти залучення грантових коштів для відновлення соціальної інфраструктури територіальних громад;
- проаналізувати формування стратегічних підходів до грантового фінансування соціальної інфраструктури громад;
- розглянути цифрові платформи та інноваційні інструменти у процесі залучення грантових коштів соціальної інфраструктури громад;
- запропонувати удосконалення нормативно-правового забезпечення процесу залучення грантів в Україні соціальної інфраструктури громад.

Предметом дослідження є механізми залучення грантових коштів для відновлення та розвитку соціальної інфраструктури територіальних громад. Основна увага зосереджена на вивченні існуючих практик і механізмів залучення грантових коштів, а також на їх ефективності в контексті забезпечення розвитку соціальної інфраструктури.

Об'єктом дослідження виступають територіальні громади України, їхні можливості та практики залучення грантових коштів, а також міжнародні та національні механізми фінансування соціальних проектів.

Методи дослідження включають аналіз нормативно-правових актів, документів міжнародних донорських організацій, а також вивчення досвіду успішних проектів у галузі грантового фінансування соціальної інфраструктури. Також буде використано метод порівняльного аналізу для вивчення ефективності різних механізмів залучення грантових коштів та оцінки їхнього впливу на розвиток громад.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАЛУЧЕННЯ ГРАНТОВИХ КОШТІВ У ВІДНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

1.1. Соціальна інфраструктура територіальних громад: сутність, структура та роль у забезпеченні сталого розвитку

Соціальна інфраструктура територіальних громад є сукупністю установ, закладів, організацій та сервісів, які забезпечують задоволення основних соціальних потреб населення, сприяють підвищенню якості життя, формуванню комфортного життєвого середовища та забезпечують соціальну стабільність. Її ефективний розвиток є ключовим чинником сталого розвитку громади, оскільки саме соціальна інфраструктура визначає доступність освітніх, медичних, культурних, спортивних, житлово-комунальних та соціальних послуг, що є основою для створення сприятливих умов проживання. Сутність соціальної інфраструктури полягає в забезпеченні соціального добробуту, підтримці здоров'я населення, підвищенні рівня освіченості, створенні умов для самореалізації громадян, підтримці соціально вразливих категорій та формуванні сприятливого соціального середовища. Вона є важливим чинником формування людського капіталу, що, у свою чергу, впливає на економічний розвиток громади та її конкурентоспроможність.

Структура соціальної інфраструктури територіальних громад є багатовимірною та включає низку основних складових, які взаємопов'язані між собою. Освітня інфраструктура є однією з ключових складових, оскільки забезпечує доступ громадян до якісної освіти, що є основою для розвитку громади. Вона включає дошкільні заклади, загальноосвітні школи, позашкільні установи, професійно-технічні навчальні заклади, заклади вищої освіти та освітні центри для дорослого населення. Якість освітньої інфраструктури визначається рівнем матеріально-технічного забезпечення, кваліфікацією

педагогічних працівників, доступністю навчання для всіх верств населення, а також впровадженням сучасних освітніх технологій [18].

Не менш важливою складовою соціальної інфраструктури є система охорони здоров'я, яка забезпечує надання медичних послуг населенню та сприяє збереженню громадського здоров'я. До її складу входять лікарні, поліклініки, амбулаторії, фельдшерсько-акушерські пункти, центри первинної медико-санітарної допомоги, санаторії, аптечні пункти та служби екстреної медичної допомоги. Важливим аспектом ефективного функціонування системи охорони здоров'я є її доступність, що включає як географічну наближеність медичних закладів, так і фінансову доступність медичних послуг для населення. Розвиток цієї складової соціальної інфраструктури безпосередньо впливає на демографічні показники, середню тривалість життя та рівень соціальної захищеності громадян.

Система соціального захисту населення є ще одним важливим елементом соціальної інфраструктури, оскільки вона забезпечує підтримку соціально вразливих категорій населення, таких як пенсіонери, особи з інвалідністю, малозабезпечені сім'ї, безробітні та інші громадяни, які перебувають у складних життєвих обставинах. До інституцій соціального захисту належать центри соціальних служб, управління соціального захисту, будинки престарілих, центри реабілітації, дитячі будинки та інші заклади, що надають допомогу соціально незахищеним верствам населення. Важливим аспектом розвитку системи соціального захисту є впровадження інноваційних підходів до надання соціальних послуг, таких як електронні сервіси, мобільні соціальні служби, програми соціального супроводу та індивідуальний підхід до кожної категорії населення.

Культурна інфраструктура відіграє значну роль у формуванні духовного, морального та інтелектуального розвитку громади. Вона включає бібліотеки, музеї, театри, будинки культури, мистецькі школи, кінотеатри, концертні зали, громадські простори та інші заклади культури. Розвинена культурна інфраструктура сприяє збереженню історико-культурної спадщини, підтримці

національної ідентичності, розвитку творчого потенціалу населення та створенню умов для активного громадянського життя. Інвестування в культурну інфраструктуру має важливе значення для розвитку громади, оскільки воно сприяє зміцненню соціальних зв'язків, формуванню почуття приналежності до громади та покращенню загального рівня соціального добробуту [8].

Спортивно-рекреаційна інфраструктура є важливою складовою соціальної інфраструктури, оскільки вона сприяє популяризації здорового способу життя, підтримці фізичного здоров'я населення та розвитку спортивної культури. До цієї інфраструктури належать стадіони, спортивні майданчики, басейни, тренажерні зали, фітнес-центри, парки, рекреаційні зони, велосипедні доріжки та інші об'єкти, що забезпечують можливості для занять спортом та активного відпочинку. Розвиток спортивно-рекреаційної інфраструктури має важливе значення для фізичного та психологічного благополуччя населення, а також для зміцнення соціальної згуртованості громади.

Житлово-комунальна інфраструктура також є невід'ємною частиною соціальної інфраструктури, оскільки вона забезпечує комфортні умови проживання населення. До її складу входять системи водопостачання та водовідведення, електро- та теплопостачання, утримання житлового фонду, благоустрій територій, утилізація відходів та транспортна інфраструктура. Високий рівень розвитку житлово-комунальної інфраструктури є одним із визначальних факторів привабливості громади для проживання, інвестування та економічного розвитку.

Соціальна інфраструктура відіграє важливу роль у забезпеченні сталого розвитку територіальних громад, оскільки вона є основою для створення сприятливих соціально-економічних умов. Сталий розвиток громади передбачає гармонійне поєднання економічного зростання, соціальної стабільності та екологічної безпеки, а розвинена соціальна інфраструктура є ключовим елементом цієї стратегії. Вона сприяє підвищенню якості життя населення, зменшенню рівня соціальної нерівності, стимулюванню економічної активності,

залученню інвестицій, розвитку людського капіталу та формуванню сильної, згуртованої громади [5].

Розвиток соціальної інфраструктури залежить від фінансових можливостей громади, державної підтримки, активності місцевого самоврядування, рівня громадської участі та залучення інвестицій. Ефективне управління соціальною інфраструктурою потребує комплексного підходу, що включає стратегічне планування, інноваційні підходи до надання послуг, державно-приватне партнерство, використання сучасних технологій та залучення громадськості до прийняття рішень. У цьому контексті важливим є впровадження механізмів громадського контролю, забезпечення прозорості фінансування та створення сприятливих умов для розвитку соціальної сфери.

Важливою складовою ефективного функціонування соціальної інфраструктури є її адаптація до сучасних викликів та потреб громади. У зв'язку з урбанізаційними процесами, демографічними змінами, глобалізацією та розвитком цифрових технологій, соціальна інфраструктура повинна відповідати новим реаліям. Одним із важливих аспектів є цифровізація послуг, яка дозволяє покращити доступність та якість сервісів для населення. Наприклад, запровадження електронних медичних карток, онлайн-консультацій з лікарями, дистанційного навчання, цифрових платформ для надання соціальних послуг сприяє підвищенню ефективності функціонування соціальної сфери та спрощенню доступу громадян до необхідних сервісів.

Окрім цифровізації, важливим напрямом розвитку соціальної інфраструктури є розширення механізмів державно-приватного партнерства, що дозволяє залучати додаткові фінансові ресурси, підвищувати рівень конкуренції та покращувати якість надання послуг. Наприклад, будівництво та управління закладами освіти, охорони здоров'я, соціального захисту за участю приватного бізнесу сприяє розвитку інноваційних підходів та підвищенню ефективності функціонування соціальної інфраструктури.

Не менш важливим є питання екологічної стійкості соціальної інфраструктури. Використання енергоефективних технологій, запровадження

системи розумного управління комунальними послугами, розширення зелених зон, створення екологічно чистого громадського транспорту сприяє зниженню негативного впливу на навколишнє середовище та покращенню якості життя населення.

Соціальна інфраструктура також відіграє значну роль у зміцненні соціального капіталу громади, оскільки забезпечує можливості для комунікації, взаємодії та розвитку соціальних зв'язків. Важливим аспектом є створення багатофункціональних громадських просторів, де мешканці можуть не лише отримувати необхідні послуги, а й брати участь у суспільному житті, займатися волонтерською діяльністю, спілкуватися та співпрацювати у вирішенні актуальних проблем громади.

Розвиток соціальної інфраструктури є безперервним процесом, що потребує системного підходу, довгострокового планування та активної участі всіх зацікавлених сторін. Органи місцевого самоврядування, бізнес, громадські організації та самі мешканці повинні спільно працювати над удосконаленням соціальних послуг, підвищенням рівня життя та забезпеченням сталого розвитку територіальних громад [7].

Важливим аспектом розвитку соціальної інфраструктури є її фінансування та раціональний розподіл ресурсів. Основними джерелами фінансування виступають державний та місцевий бюджети, інвестиції приватного сектора, міжнародна фінансова допомога, гранти та благодійні внески. Ефективне управління фінансами дозволяє оптимізувати витрати, уникнути корупційних ризиків та спрямувати кошти на найбільш пріоритетні напрями.

Раціональне планування та використання бюджетних ресурсів сприяє реалізації комплексних програм розвитку соціальної інфраструктури, що враховують поточні потреби громади та перспективи її розвитку. Наприклад, у сфері освіти це може бути модернізація навчальних закладів, запровадження сучасних технологій у навчальному процесі, підвищення кваліфікації педагогічного персоналу. У сфері охорони здоров'я – будівництво та оснащення лікарень сучасним медичним обладнанням, створення умов для залучення

кваліфікованих медичних фахівців, забезпечення доступності медичних послуг для всіх верств населення.

Окрему увагу варто приділити соціальному захисту вразливих категорій населення. Важливо створювати ефективні механізми підтримки людей з інвалідністю, осіб похилого віку, сімей у складних життєвих обставинах. Це передбачає розширення мережі соціальних установ, реалізацію програм соціальної адаптації, сприяння працевлаштуванню, надання матеріальної допомоги та психологічної підтримки.

Значна роль у формуванні ефективної соціальної інфраструктури належить органам місцевого самоврядування. Саме вони відповідають за організацію та координацію діяльності комунальних установ, впровадження місцевих соціальних програм, контроль за якістю надання послуг. Успішна реалізація соціальних ініціатив залежить від рівня управлінських компетенцій місцевої влади, її здатності до стратегічного планування, використання сучасних методів управління та залучення широкого кола зацікавлених сторін.

Одним із головних принципів сталого розвитку територіальних громад є інтегрований підхід до розвитку соціальної інфраструктури, що включає взаємозв'язок між економічними, соціальними та екологічними факторами. Важливо не лише забезпечити доступність та якість соціальних послуг, а й сприяти економічному зростанню, підвищенню рівня зайнятості, створенню комфортного та безпечного життєвого середовища.

Соціальна інфраструктура також відіграє ключову роль у забезпеченні соціальної згуртованості громади. Взаємодія мешканців через громадські організації, культурні та спортивні заходи, освітні ініціативи сприяє зміцненню соціальних зв'язків, формуванню почуття відповідальності за розвиток громади, активному громадянському залученню [9].

Розвиток соціальної інфраструктури територіальних громад тісно пов'язаний із децентралізацією влади, яка надає місцевим органам самоврядування більше повноважень та фінансових можливостей для управління соціальними об'єктами та послугами. Завдяки цьому громади можуть

ефективніше розподіляти ресурси, визначати пріоритетні напрями розвитку, враховувати специфіку локальних потреб та швидко реагувати на соціальні виклики.

Важливим напрямом удосконалення соціальної інфраструктури є її інклюзивність, тобто забезпечення рівного доступу до послуг усім мешканцям громади незалежно від їхніх соціальних чи фізичних можливостей. Це передбачає облаштування громадських просторів з урахуванням потреб людей з інвалідністю, створення безбар'єрного середовища в навчальних закладах, лікарнях, адміністративних установах, розширення можливостей для працевлаштування та активного соціального життя осіб з особливими потребами.

Значний вплив на якість соціальної інфраструктури мають технологічні інновації. Використання цифрових платформ для надання адміністративних послуг, телемедицини, дистанційного навчання, автоматизованих систем управління комунальними об'єктами сприяє підвищенню ефективності роботи установ та зручності для громадян. Також активно впроваджуються сучасні технології у сфері безпеки – системи відеоспостереження, «розумне» освітлення, цифрові сервіси для оперативного сповіщення населення про надзвичайні ситуації.

Розвиток соціальної інфраструктури територіальних громад є невід'ємною складовою забезпечення сталого розвитку, оскільки впливає не лише на рівень життя населення, а й на економічний добробут громади, рівень зайнятості, демографічну ситуацію. Інвестиції в якісну освіту, медицину, соціальний захист, житлово-комунальну сферу створюють передумови для формування конкурентоспроможних громад, здатних до самостійного розвитку та адаптації до сучасних викликів [4].

Таким чином, соціальна інфраструктура відіграє ключову роль у життєдіяльності територіальних громад, забезпечуючи доступ до базових послуг, сприяючи соціальній інтеграції та підвищенню якості життя мешканців. Її розвиток потребує комплексного підходу, стратегічного планування, ефективного фінансування та активної участі всіх зацікавлених сторін. Створення сучасної,

доступної та інноваційної соціальної інфраструктури є запорукою сталого розвитку територіальних громад та підвищення рівня добробуту їхніх мешканців.

1.2. Грантове фінансування як інструмент розвитку соціальної інфраструктури: міжнародний та національний досвід

Грантове фінансування є одним із ключових інструментів розвитку соціальної інфраструктури, що дозволяє залучати додаткові ресурси для реалізації соціально значущих проєктів. Це фінансові кошти, які надаються організаціям або громадам на безповоротній основі за умови дотримання певних критеріїв і вимог. Завдяки грантам територіальні громади можуть реалізовувати інноваційні рішення у сферах освіти, охорони здоров'я, житлово-комунального господарства, соціального захисту та культури.

Міжнародний досвід показує, що грантове фінансування є ефективним механізмом підтримки сталого розвитку громад, оскільки дозволяє акумулювати ресурси міжнародних донорів, державних установ та приватного сектору. Наприклад, у країнах Європейського Союзу активно функціонують програми підтримки місцевого розвитку, такі як Європейський фонд регіонального розвитку, Програма транскордонного співробітництва INTERREG, Глобальний фонд для міст та інші ініціативи, спрямовані на покращення соціальної інфраструктури.

У США значна частина фінансування соціальних проєктів здійснюється через гранти, які розподіляються державними агентствами, благодійними фондами та приватними організаціями. Наприклад, Національний фонд науки підтримує освітні проєкти, Агентство з охорони довкілля фінансує екологічні ініціативи, а різноманітні недержавні фонди інвестують у соціальні та медичні програми.

На національному рівні багато країн застосовують грантові механізми для стимулювання розвитку соціальної інфраструктури. В Україні діють різноманітні програми грантової підтримки, серед яких важливе місце займають гранти від міжнародних організацій, таких як Світовий банк, Програма розвитку ООН, Європейський банк реконструкції та розвитку, Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Окрім міжнародної допомоги, держава також запроваджує власні програми грантової підтримки, спрямовані на розвиток освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та інших сфер [15].

Одним із вагомих напрямів грантового фінансування є підтримка інфраструктурних проєктів у громадах, що включає реконструкцію шкіл, лікарень, будівництво спортивних і культурних центрів, модернізацію житлово-комунального господарства. Наприклад, у межах програми «U-LEAD з Європою» багато українських громад отримали грантове фінансування на покращення місцевої інфраструктури, що дозволило створити сучасні ЦНАПи, відремонтувати дороги, забезпечити доступність медичних послуг.

Ефективне використання грантового фінансування вимагає від громад чіткого стратегічного планування, обґрунтування потреб та відповідності проєктів вимогам донорів. Гранти зазвичай надаються на конкурсній основі, тому важливо правильно розробити проєктну заявку, яка включає аналіз проблеми, мету та очікувані результати, бюджет та план реалізації. Одним із успішних прикладів використання грантових коштів в Україні є фінансування освітніх ініціатив, зокрема проєкти модернізації шкільної інфраструктури, створення інклюзивного середовища для дітей з особливими освітніми потребами, впровадження цифрових технологій у навчальний процес.

Гранти також відіграють ключову роль у розвитку медичної сфери. Наприклад, програми Глобального фонду, USAID та Всесвітньої організації охорони здоров'я спрямовані на підтримку закладів охорони здоров'я, закупівлю сучасного медичного обладнання, навчання персоналу та впровадження новітніх методів лікування. У межах ініціативи «Велике будівництво» чимало громад

отримали міжнародну фінансову допомогу на оновлення лікарень та амбулаторій, що значно покращило рівень надання медичних послуг.

Житлово-комунальна сфера також є важливим напрямом грантового фінансування. Багато українських громад отримали кошти від міжнародних партнерів на реалізацію проєктів з енергоефективності, модернізації систем водопостачання та водовідведення, розвитку сталої міської мобільності. Наприклад, у межах проєкту «Енергоефективність у громадах II» за підтримки уряду Німеччини десятки міст і селищ України отримали грантове фінансування для термомодернізації громадських будівель, що сприяє скороченню витрат на енергоресурси та зменшенню викидів CO₂.

Культура та креативні індустрії також можуть отримувати грантове фінансування для створення сучасних культурних просторів, збереження історико-культурної спадщини, підтримки локальних мистецьких ініціатив. Програми ЄС, такі як «Креативна Європа», надають значну підтримку громадам у розвитку культурних проєктів, що сприяє залученню туристів, створенню нових робочих місць та підвищенню економічного потенціалу регіонів [19].

Грантове фінансування є важливим інструментом розвитку соціальної інфраструктури територіальних громад, проте його ефективність залежить від здатності громад ініціювати, впроваджувати та контролювати реалізацію проєктів. Важливо не лише залучати кошти, а й забезпечувати їхнє прозоре використання, дотримання стандартів і звітності перед донорами. Успішний досвід міжнародних та українських програм свідчить про те, що гранти можуть стати потужним механізмом розвитку громад, забезпечення якісних соціальних послуг та підвищення рівня життя населення.

Національне грантове фінансування в Україні відіграє ключову роль у розвитку соціальної інфраструктури територіальних громад, надаючи можливості для реалізації проєктів у сферах освіти, охорони здоров'я, культури, екології, житлово-комунального господарства, підтримки малого та середнього бізнесу. Гранти можуть надаватися як державними установами, так і

громадськими організаціями, благодійними фондами, приватними компаніями та міжнародними партнерами, що працюють на території України.

На рівні державного фінансування важливим інструментом є Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР), який спрямовує кошти на модернізацію та розвиток місцевої інфраструктури. Громади можуть отримати фінансування для реалізації проєктів, пов'язаних із ремонтом доріг, будівництвом шкіл, лікарень, впровадженням енергоефективних технологій та іншими ініціативами. Одним із ключових критеріїв відбору є соціальна значущість проєкту, його відповідність державній політиці та наявність співфінансування з місцевих бюджетів.

Крім ДФРР, значну роль відіграють грантові програми Міністерства освіти і науки України, які підтримують інноваційні проєкти в галузі освіти та науки. Наприклад, фінансування можуть отримати школи та університети для впровадження STEM-освіти, цифрових технологій, створення інклюзивного середовища та оновлення матеріально-технічної бази навчальних закладів. Окремі гранти передбачені для молодих науковців та стартапів, що працюють у сфері технологічних інновацій.

Міністерство охорони здоров'я також реалізує грантові програми, спрямовані на покращення якості медичних послуг у громадах. Одним із прикладів є фінансування закупівлі сучасного медичного обладнання для лікарень, створення нових амбулаторій у сільській місцевості, програми вакцинації та проєкти щодо підвищення кваліфікації медичних працівників. Громади, які активно працюють над реформою охорони здоров'я, можуть отримати додаткові кошти для модернізації лікарняних закладів [17].

Окрему роль у грантовому фінансуванні відіграють програми Українського культурного фонду, що сприяють розвитку культури та мистецтва. Громади можуть отримати фінансову підтримку для проведення культурних фестивалів, збереження історико-культурної спадщини, розвитку туристичної інфраструктури, створення нових музейних та арт-просторів. Такі проєкти часто передбачають залучення партнерів з інших регіонів та міжнародних організацій, що підвищує їхню ефективність.

Екологічні гранти також займають важливе місце серед програм національного рівня. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України підтримує проекти з очищення водойм, висадки лісів, модернізації систем утилізації відходів, розвитку альтернативної енергетики. Громади, що мають проблеми з екологічною ситуацією, можуть залучати кошти для реалізації заходів з покращення стану довкілля.

Важливим джерелом фінансування соціальної інфраструктури є грантові програми благодійних фондів та громадських організацій. Наприклад, фонд «Відродження» підтримує проекти громадського розвитку, освітні ініціативи, соціальні програми для малозахищених верств населення. Фонд «Повернись живим» фінансує проекти, спрямовані на підтримку ветеранів, реабілітацію військовослужбовців, психологічну допомогу.

Гранти також доступні для розвитку малого та середнього бізнесу, який є важливою частиною соціально-економічного розвитку громад. Програми Українського фонду стартапів, Фонду підтримки підприємництва, а також регіональні ініціативи сприяють створенню нових робочих місць, розвитку місцевого виробництва, впровадженню інноваційних бізнес-моделей. Особливу увагу приділяють підтримці підприємств, які працюють у соціальній сфері, таких як кооперативи, екологічні проекти, ініціативи з працевлаштування людей з інвалідністю.

Важливим фактором успішного використання грантового фінансування є здатність громади правильно розробляти та впроваджувати проекти. Багато громад стикаються з труднощами у підготовці заявок, обґрунтуванні бюджету та веденні фінансової звітності. Для подолання цих проблем в Україні діють навчальні програми та консультаційні центри, які допомагають громадам підвищувати спроможність у залученні грантових коштів [20].

Таким чином, національне грантове фінансування в Україні охоплює широкий спектр сфер і надає громадам можливості для розвитку соціальної інфраструктури. Його ефективне використання сприяє покращенню якості

життя, стимулює економічний розвиток та інтегрує територіальні громади у загальнонаціональні та міжнародні процеси.

1.3. Нормативно-правове регулювання залучення грантових коштів в Україні

Нормативно-правове регулювання залучення грантових коштів в Україні охоплює широкий комплекс законодавчих і підзаконних актів, які визначають механізми отримання, використання та контролю за фінансовими ресурсами, що надаються на безповоротній основі. В умовах євроінтеграційних процесів та економічних викликів особливе значення набуває ефективне використання грантів для підтримки соціально-економічного розвитку країни, зокрема у сфері місцевого самоврядування, громадських ініціатив, освіти, науки, інфраструктури та екологічних проєктів.

Основним законодавчим актом, який визначає загальні засади залучення міжнародної фінансової допомоги та грантів, є Бюджетний кодекс України. Відповідно до його положень, фінансова допомога, отримана у формі грантів, може використовуватися органами державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, громадськими організаціями та фізичними особами за умови дотримання визначених законодавством процедур. Окремо наголошується на обов'язковості цільового використання коштів та забезпеченні належної фінансової звітності перед донорами та державними контролюючими органами.

Значну роль у регулюванні грантового фінансування відіграє Закон України «Про міжнародні договори України». Він визначає правові підстави для укладання угод між державою та міжнародними фінансовими установами, урядами іноземних держав, міжнародними організаціями щодо залучення грантових ресурсів. Відповідно до положень цього закону, угоди, що передбачають отримання міжнародної допомоги, підлягають ратифікації

Верховною Радою України або затвердженню відповідними державними органами залежно від їхнього рівня важливості.

Важливим нормативним актом, що регламентує діяльність неурядових організацій та інших суб'єктів, які отримують грантову допомогу, є Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Він визначає правовий статус благодійних організацій, механізми залучення та використання фінансування, а також податкові пільги, передбачені для отримувачів грантових коштів. Зокрема, цей закон встановлює принципи прозорості, підзвітності та ефективності використання фінансової допомоги, що надходить від міжнародних донорів, приватних осіб та державних інституцій [30].

Окремої уваги заслуговує постанова Кабінету Міністрів України «Про залучення, використання та моніторинг міжнародної технічної допомоги». Вона визначає порядок реєстрації та обліку грантових коштів, що надходять до України від міжнародних організацій, урядів інших держав та приватних донорів. Відповідно до цієї постанови, кожен грант має бути зареєстрований у Міністерстві економіки України, що забезпечує контроль за його використанням і запобігає можливим зловживанням. Це також дає можливість державним органам ефективно координувати міжнародну технічну допомогу та забезпечувати її цільове використання.

Закон України «Про державні закупівлі» є ще одним ключовим нормативним актом, який має велике значення для реалізації проєктів, що фінансуються за рахунок грантів. Він регулює процес проведення тендерних процедур і визначає вимоги щодо закупівель товарів, робіт і послуг за кошти міжнародної допомоги. Основні принципи закону передбачають відкритість, прозорість, рівність усіх учасників, недискримінаційний підхід та добросовісну конкуренцію, що дозволяє ефективно використовувати грантові кошти та мінімізувати корупційні ризики.

Закон України «Про захист економічної конкуренції» також відіграє важливу роль у регулюванні грантового фінансування, оскільки він визначає правила конкуренції на ринку надання послуг та виконання робіт, у тому числі в

контексті грантових проєктів. Це забезпечує рівні умови для усіх учасників грантових конкурсів та дозволяє уникнути антиконкурентних практик, таких як змови чи монополізація ринку, що може призвести до неефективного використання грантових коштів.

Важливим елементом законодавства є також низка актів, що регулюють конкретні сфери, у яких можуть залучатися грантові кошти, такі як екологія, наука, культура, освіта, охорона здоров'я. Наприклад, для отримання грантів у галузі екології діють спеціальні закони та підзаконні акти, що визначають правила і процедури надання фінансування для реалізації природоохоронних проєктів. Це дозволяє створювати додаткові стимули для сталого розвитку в цих сферах [255].

Підзаконні акти, які сприяють залученню грантів, включають постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства економіки та інші нормативно-правові акти, що деталізують механізми виконання законодавчих вимог. Наприклад, Міністерство економіки України затверджує порядок розподілу міжнародної допомоги, форму звітності та інші важливі інструкції для організацій, що отримують гранти. Такі документи регламентують строки та умови використання коштів, а також вимоги до фінансових звітів і аудитів.

Важливою складовою нормативно-правового регулювання грантового фінансування є також закони та акти, що стосуються звітності та контролю за використанням грантових коштів. Зокрема, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» встановлює вимоги до ведення обліку грантів і забезпечення прозорості в їхньому використанні. Згідно з цим законом, організації, що отримують гранти, зобов'язані вести відповідний бухгалтерський облік та надавати звіти про використання коштів у встановлені терміни.

Ще одним важливим аспектом є співпраця України з міжнародними організаціями та донорами. Часто для отримання грантів необхідно дотримуватися вимог міжнародних фінансових установ, таких як Світовий банк, Європейський Союз, міжнародні фінансові корпорації та інші. У таких випадках регулювання здійснюється не тільки національним законодавством, але й згідно

з міжнародними угодами та стандартами. Наприклад, для отримання грантів від Європейського Союзу необхідно дотримуватися принципів ЄС щодо ефективного використання фінансових ресурсів, прозорості та підзвітності.

Не менш важливою є роль органів державного контролю, таких як Державна аудиторська служба та Державна фінансова інспекція України, які забезпечують нагляд за використанням грантових коштів. Ці органи мають право проводити перевірки та аудит, щоб підтвердити правильність і ефективність витрачання грантів, що допомагає запобігти можливим зловживанням або нецільовому використанню коштів.

Одним із основних принципів національного законодавства щодо грантового фінансування є забезпечення прозорості процесу надання та використання грантів. Для цього створені механізми публічного доступу до інформації про гранти, що дозволяє громадськості, експертам та іншим зацікавленим сторонам контролювати процес їх використання. Окрім того, це стимулює органи влади та інші отримувачі грантів до більшої відповідальності та ефективності у використанні фінансових ресурсів.

Законодавство також передбачає вимоги щодо публікації результатів грантових конкурсів, що дозволяє забезпечити відкритість і конкурентність процесу. Наприклад, відповідно до постанов Кабінету Міністрів України, органи, що здійснюють грантові конкурси, зобов'язані публікувати на своїх офіційних веб-сайтах інформацію про надані гранти, їхні суми, умови використання та звіти про реалізацію проєктів. Це дозволяє підвищити рівень прозорості та сприяє підвищенню довіри до державних інститутів та організацій, що отримують гранти [11].

Законодавче регулювання грантової діяльності має на меті також запобігання можливим зловживанням та забезпечення законності використання грантів. Одним із заходів боротьби з корупцією є обов'язковий аудит грантових коштів. Це може бути як внутрішній аудит, здійснюваний організацією, що отримала грант, так і зовнішній аудит, проведений незалежними аудиторами або контролюючими органами. Аудит дозволяє оцінити ефективність використання

грантів, виявити можливі порушення і забезпечити належний контроль за цільовим використанням коштів.

У рамках національного регулювання також активно розвиваються механізми залучення грантів на рівні місцевих органів влади. Оскільки місцеві громади мають різні потреби в фінансуванні соціальних, інфраструктурних, освітніх та інших проєктів, вони можуть залучати грантові кошти з різних джерел, включаючи міжнародні організації, донорів та державний бюджет. У цьому контексті важливим є забезпечення координації між різними рівнями влади для ефективного використання грантів.

Особливу увагу в законодавстві приділено визначенню відповідальності за порушення при отриманні або використанні грантових коштів. Зокрема, Кодекс України про адміністративні правопорушення передбачає штрафи та інші санкції для організацій, які неправомірно використовують грантові кошти, порушують умови договорів або не виконують зобов'язання перед донорами. Зокрема, це може бути пов'язано з невиконанням умов грантових угод, неправильним звітуванням, нецільовим використанням фінансів або маніпуляцією фінансовими даними.

Окрім цього, у законодавстві визначено спеціальні правила для реалізації соціальних проєктів, які фінансуються грантами, у тому числі у сферах, таких як охорона здоров'я, культура, освіта, соціальна підтримка. Ці правила включають вимоги щодо моніторингу та оцінки ефективності проєктів, фінансування яких здійснюється на основі грантів, а також забезпечення їхнього впливу на соціально-економічний розвиток громад і регіонів. Механізм моніторингу дозволяє визначити, чи досягнуті цілі проєктів і наскільки ефективно використані кошти, що сприяє удосконаленню системи грантового фінансування в Україні [23].

Також важливою є роль громадянського суспільства та неурядових організацій у регулюванні залучення грантових коштів. В Україні існує численна кількість організацій, які спеціалізуються на підтримці грантових ініціатив, допомагають громадським організаціям і місцевим громадам орієнтуватися у

системі грантових конкурсів та залучати необхідне фінансування для соціальних проєктів. Такі організації часто виступають посередниками між донорами та отримувачами грантів, надаючи консультації, допомогу в написанні грантових заявок, а також організують навчальні заходи для зацікавлених осіб.

Поряд із цим, українські органи влади проводять роботу по вдосконаленню національної системи залучення грантових коштів, впроваджуючи інструменти для полегшення доступу до грантів для широкого кола організацій і ініціатив. Наприклад, активно розвиваються електронні платформи, що дозволяють подати заявку на грант, отримати консультацію, а також стежити за результатами грантових конкурсів. Такі платформи спрощують процес подачі заявок і забезпечують більшу прозорість процедур.

Платформи для подачі грантових заявок мають також важливе значення для розвитку відкритості в процесі розподілу фінансування. Вони дозволяють всім зацікавленим сторонам спостерігати за ходом грантових конкурсів, що мінімізує можливість для корупційних практик. Участь у таких платформах надає не тільки можливість подавати заявки, але й отримувати зворотний зв'язок щодо процесу їх розгляду та надання фінансування.

В Україні також розвиваються місцеві ініціативи, спрямовані на підтримку розвитку грантового фінансування. Це включає в себе створення місцевих грантових конкурсів, на які можуть подаватися організації для реалізації проєктів, що відповідають конкретним потребам громади. Наприклад, місцеві органи влади часто ініціюють конкурси для підтримки місцевих бізнесів, соціальних програм або проєктів у сфері культури та спорту. Це дозволяє мобілізувати ресурси для розвитку конкретних територій і забезпечити більшу ефективність використання грантових коштів.

Водночас важливо, що залучення грантів на місцевому рівні передбачає необхідність відповідності місцевих грантових ініціатив загальним принципам національного законодавства, що регулює грантову діяльність. Місцеві органи повинні дотримуватися вимог щодо прозорості, звітності та конкуренції, що дозволяє забезпечити ефективне та цільове використання коштів.

Проте існують і певні проблеми, які можуть виникати під час реалізації грантових проєктів. Однією з основних проблем є недостатня підготовленість організацій до ефективного управління грантовими коштами. Це може стосуватися як великих організацій, так і малих неурядових організацій, що не мають достатньо досвіду у веденні фінансової звітності, а також у розробці та впровадженні складних проєктів, які потребують значних фінансових ресурсів. У зв'язку з цим держава та міжнародні організації пропонують навчальні програми та тренінги для підвищення кваліфікації фахівців, які працюють з грантовим фінансуванням [26].

Іншою проблемою є неефективність механізмів контролю за використанням грантових коштів на місцевому рівні. Нерідко органи місцевої влади або організації, що отримали гранти, не завжди ефективно звітують про використання коштів або не виконують умов грантових угод у повному обсязі. Це може призводити до того, що частина грантових коштів використовується не за призначенням, або ж проєкти не реалізуються вчасно.

У цих умовах надзвичайно важливим є розвиток незалежних інститутів для моніторингу грантових програм і перевірки звітності про витрати грантів. Організації громадянського суспільства, які займаються моніторингом фінансів і грантових програм, можуть стати важливими інструментами забезпечення прозорості і підзвітності в використанні грантових коштів. Вони можуть проводити перевірки використання грантів на основі відкритих даних і звертати увагу на можливі порушення, що дозволяє запобігти зловживанням та підвищити ефективність державного та місцевого управління.

Ще однією важливою проблемою є необхідність узгодження вимог міжнародних донорів з вимогами національного законодавства. Міжнародні організації та донори можуть мати свої вимоги до використання грантових коштів, які іноді не співпадають з національними правилами. Це може ускладнювати процес залучення грантів та їх реалізацію, оскільки організації, що отримують гранти, можуть стикатися з додатковими адміністративними перешкодами.

Для вирішення цих проблем в Україні необхідно створювати більш гнучку і ефективну систему регулювання грантового фінансування, що дозволить зберегти баланс між дотриманням національних стандартів і вимогами міжнародних донорів. Це також вимагає покращення співпраці між державними органами, організаціями громадянського суспільства та міжнародними донорами для забезпечення більш ефективного використання грантових ресурсів.

Висновки з цього аналізу вказують на необхідність удосконалення існуючого нормативно-правового регулювання для полегшення доступу до грантових коштів, забезпечення прозорості та контролю, а також створення умов для більш ефективного використання грантових ресурсів на всіх рівнях управління.

Висновки до розділу 1

Соціальна інфраструктура відіграє ключову роль у життєдіяльності територіальних громад, забезпечуючи доступ до базових послуг, сприяючи соціальній інтеграції та підвищенню якості життя мешканців. Її розвиток потребує комплексного підходу, стратегічного планування, ефективного фінансування та активної участі всіх зацікавлених сторін. Створення сучасної, доступної та інноваційної соціальної інфраструктури є запорукою сталого розвитку територіальних громад та підвищення рівня добробуту їхніх мешканців.

Грантове фінансування є одним із ключових інструментів розвитку соціальної інфраструктури, що дозволяє залучати додаткові ресурси для реалізації соціально значущих проєктів. Це фінансові кошти, які надаються організаціям або громадам на безповоротній основі за умови дотримання певних критеріїв і вимог. Завдяки грантам територіальні громади можуть реалізовувати інноваційні рішення у сферах освіти, охорони здоров'я, житлово-комунального господарства, соціального захисту та культури.

Національне грантове фінансування в Україні охоплює широкий спектр сфер і надає громадам можливості для розвитку соціальної інфраструктури. Його ефективне використання сприяє покращенню якості життя, стимулює економічний розвиток та інтегрує територіальні громади у загальнонаціональні та міжнародні процеси.

Нормативно-правове регулювання залучення грантових коштів в Україні охоплює широкий комплекс законодавчих і підзаконних актів, які визначають механізми отримання, використання та контролю за фінансовими ресурсами, що надаються на безповоротній основі. В умовах євроінтеграційних процесів та економічних викликів особливе значення набуває ефективне використання грантів для підтримки соціально-економічного розвитку країни, зокрема у сфері місцевого самоврядування, громадських ініціатив, освіти, науки, інфраструктури та екологічних проєктів.

Висновки з цього аналізу вказують на необхідність удосконалення існуючого нормативно-правового регулювання для полегшення доступу до грантових коштів, забезпечення прозорості та контролю, а також створення умов для більш ефективного використання грантових ресурсів на всіх рівнях управління.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗАЛУЧЕННЯ ГРАНТОВИХ КОШТІВ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

2.1. Досвід залучення грантів у соціальні проєкти територіальних громад України

Залучення грантів для фінансування соціальних проєктів є важливим інструментом розвитку територіальних громад України. Гранти надають можливість місцевим органам самоврядування реалізувати важливі соціальні ініціативи, сприяючи підвищенню якості життя населення, розвитку інфраструктури, покращенню соціальних послуг та підтримці вразливих категорій громадян. У цьому контексті важливо дослідити не тільки практичні аспекти залучення грантів, а й фактори, що впливають на успішність таких ініціатив, а також аналізувати типи грантів, організаційні процеси та можливі труднощі.

Історія залучення грантів в Україні розпочалася з початком незалежності держави, коли потреба у розбудові місцевих громад, а також пошук додаткових джерел фінансування для реалізації соціальних проєктів стала дуже актуальною. Перші кроки були зроблені через міжнародні організації, такі як Європейський Союз, Програма ООН із розвитку, а також інші донори, що сприяли розвитку різноманітних ініціатив на рівні територіальних громад. В Україні було започатковано низку програм, спрямованих на підтримку місцевих органів влади в їхніх зусиллях щодо покращення соціальних умов та умов життя [28].

Одним з перших важливих етапів для територіальних громад став період після 2014 року, коли грантова діяльність почала набирати обертів, в тому числі завдяки децентралізаційній реформі, яка дала громадам більше повноважень і ресурсів. Це створило підґрунтя для того, щоб громади почали активно використовувати механізми залучення грантів для реалізації різноманітних соціальних проєктів.

До основних видів грантів, на які можуть розраховувати територіальні громади України, відносяться: міжнародні гранти, державні гранти, гранти від благодійних організацій і приватних фондів. Вони спрямовані на підтримку як великих, так і малих соціальних ініціатив, таких як покращення інфраструктури, розвиток освіти, охорони здоров'я, екології, підтримка культурних проєктів, розвиток підприємництва та інші. Одним із найпопулярніших напрямів є гранти на підтримку розвитку сільських територій, що сприяють зменшенню соціально-економічного розриву між містом і селом.

Для отримання грантів територіальні громади мають подати заявку, яка повинна відповідати ряду вимог, зокрема щодо обґрунтованості проєкту, його актуальності для громади, економічної ефективності та сталості результатів. Велика увага приділяється здатності організувати та впровадити проєкт у межах бюджету та в установлені терміни, а також продемонструвати здатність громади до самофінансування або часткового фінансування проєкту.

Зокрема, для територіальних громад важливою є участь у міжнародних грантових програмах, таких як програми ЄС, що пропонують значні фінансові ресурси для розвитку інфраструктури та соціальних ініціатив. Одним із найбільших успіхів у цьому напрямі став успішний досвід багатьох громад у отриманні фінансування для модернізації освітніх закладів, лікарень, створення спортивних та культурних центрів.

Також варто зазначити, що однією з основних проблем є недосконалість процедур і вимог до подання заявок. Це може стати серйозним бар'єром для малих і середніх громад, які не мають достатньо кваліфікованих спеціалістів для складання грантових заявок та подальшого звітування. У зв'язку з цим виникає потреба в навчанні та підтримці місцевих органів влади у процесі залучення грантових коштів.

Значним фактором успіху є взаємодія територіальних громад з міжнародними організаціями, місцевими НГО та іншими партнерами. Таке партнерство дозволяє отримати додаткові ресурси, а також посилити відповідальність та ефективність проєктів. Тому важливим аспектом для громад

є розвиток співпраці з такими партнерами для максимально ефективного використання грантових коштів.

Також значною проблемою є недосконалість національної системи моніторингу та оцінки результатів грантових проєктів. Низький рівень звітності та відсутність належного контролю може призвести до неефективного використання коштів, що підриває довіру до грантових механізмів у цілому.

Водночас на тлі таких труднощів в Україні з'являється все більше прикладів успішних грантових ініціатив, що підтверджує ефективність такого інструменту для розвитку територіальних громад. Одним із таких прикладів є проєкти з розвитку інфраструктури, які змінюють якість життя на місцях, створюючи нові можливості для бізнесу, соціального розвитку та покращення житлових умов [35].

Одним із прикладів успішних соціальних проєктів, що були реалізовані завдяки грантовому фінансуванню, є створення сучасних центрів надання соціальних послуг в малих громадах. У рамках таких ініціатив було отримано гранти для будівництва або реконструкції існуючих приміщень, що дозволили створити доступні та комфортні умови для надання соціальних послуг мешканцям сільських територій. Це включає організацію підтримки для малозабезпечених, людей з інвалідністю, літніх людей, а також для родин, що опинилися в складних життєвих обставинах. Залучення грантів дозволило не тільки покращити матеріальну базу, але й підвищити рівень професіоналізму працівників соціальних установ завдяки тренінгам та освітнім заходам, які стали частиною грантових програм.

Іншим прикладом є проєкти, спрямовані на розвиток інфраструктури в громадах. У рамках таких ініціатив були реалізовані гранти для будівництва або оновлення дорожньої інфраструктури, водопостачання, електрифікації та створення громадських просторів. Це дозволило не тільки покращити життєві умови мешканців, а й зробити громади більш привабливими для потенційних інвесторів, що в свою чергу сприяло економічному розвитку території. Багато

таких проєктів стали можливими завдяки міжнародним фінансовим установам, зокрема Європейському Союзу та іншим донорським організаціям.

Не менш важливими є гранти для розвитку екологічних ініціатив на місцевому рівні. Наприклад, гранти для створення системи сортування сміття та переробки відходів стали важливими інструментами для покращення екологічної ситуації в окремих громадах. Такі проєкти не тільки допомагають впорядкувати утилізацію відходів, але й сприяють вихованню екологічної свідомості серед населення, що є важливим кроком для досягнення сталого розвитку.

Крім того, гранти використовуються для підтримки культурних і творчих ініціатив у громадах, що значно покращує культурний клімат та зміцнює соціальну згуртованість. Проєкти по створенню культурних центрів, підтримка народних промислів, організація культурних фестивалів або виставок, проведення заходів для молоді – все це стало можливим завдяки грантовим коштам. Вони надають можливість громадам розвивати свої культурні та творчі ресурси, залучати молодь до активної участі в житті громади, а також створювати нові можливості для працевлаштування [44].

Ще одним важливим аспектом є гранти на розвиток підприємництва в сільських територіях. Місцеві громади часто отримують гранти для створення малих підприємств, підтримки фермерських господарств або організації кооперативів, що сприяє створенню нових робочих місць та розвитку місцевої економіки. Такі гранти дозволяють підтримати інноваційні ідеї, а також допомогти місцевим жителям знайти нові джерела доходу та зменшити рівень безробіття на місцях.

Для успіху грантових проєктів дуже важливою є наявність на рівні громади професіоналів, які зможуть грамотно підготувати заявку на отримання гранту. Важливим є також наявність в громадах чіткої стратегії розвитку, що включає проєктні ініціативи, які спрямовані на покращення соціальних умов та розвиток інфраструктури. Завдяки таким стратегіям можна визначити пріоритети та потреби громади, що дозволяє більш ефективно залучати гранти.

Також потрібно звернути увагу на наявність партнерських відносин з іншими громадами, громадськими організаціями та приватними компаніями. Спільне фінансування проєктів дозволяє збільшити шанси на успішне отримання грантів та забезпечує додаткові ресурси для реалізації ініціатив. Наприклад, кілька громад можуть об'єднатися для створення спільної інфраструктури або вирішення екологічних проблем, що дозволяє реалізувати більші проєкти з більшими фінансовими можливостями.

Незважаючи на успіхи та досвід, залучення грантів для соціальних проєктів територіальних громад не є без проблем. Однією з головних проблем залишається відсутність достатнього досвіду та кваліфікації у працівників місцевих органів влади, які не завжди можуть підготувати грамотно складену заявку. Друга проблема полягає в тому, що деякі грантові програми можуть мати дуже суворі вимоги щодо звітності та контролю за використанням коштів, що може створювати додаткові труднощі для громади.

Для подолання цих проблем необхідно впроваджувати системи навчання та консультування для місцевих органів влади, що дозволить підвищити кваліфікацію та ефективність залучення грантів. Крім того, важливо забезпечити більш прозорі та доступні процедури отримання грантів, а також спростити звітність, щоб територіальні громади могли зосередитися на реалізації проєктів, а не на бюрократичних питаннях.

Отже, досвід залучення грантів у соціальні проєкти територіальних громад України є успішним прикладом використання міжнародної допомоги для підтримки розвитку місцевих громад. Проте для досягнення сталого успіху необхідно вирішити низку проблем, зокрема підвищити кваліфікацію місцевих органів влади, спростити процедурні аспекти та забезпечити належний контроль за використанням грантових коштів.

2.2. Проблеми та обмеження в залученні грантових коштів органами місцевого самоврядування

Залучення грантових коштів є важливою складовою розвитку місцевих громад в Україні, оскільки це дає змогу не тільки компенсувати обмежені можливості місцевих бюджетів, але й реалізувати важливі соціальні та інфраструктурні проекти, які сприяють покращенню якості життя населення. Грантове фінансування дає шанс для реалізації інноваційних ідей та рішень, розширення спектру послуг для громадян, розвитку місцевої економіки та покращення умов проживання. Однак, процес залучення грантів для органів місцевого самоврядування в Україні є не таким простим, як може здатися на перший погляд. Він супроводжується низкою серйозних проблем та обмежень, які впливають на ефективність використання грантових коштів і можливості їх отримання.

Однією з найбільших проблем є низький рівень поінформованості місцевих органів самоврядування про наявні можливості для залучення грантів. Багато органів місцевого самоврядування не мають доступу до актуальної та своєчасної інформації про програми фінансування, що пропонуються міжнародними донорськими організаціями, державними установами чи приватними фондами. Це особливо стосується малих та середніх громад, які не мають ресурсів для здійснення моніторингу та пошуку інформації про доступні грантові програми. Часто органи місцевого самоврядування не знають про існуючі можливості або отримують інформацію занадто пізно, що обмежує їхні шанси на отримання фінансування [45].

До цього додається ще одна серйозна проблема — недостатній рівень кваліфікації працівників місцевих органів самоврядування у сфері грантового менеджменту. Підготовка успішної заявки на грант потребує високих професійних навичок, включаючи здатність правильно оцінити потреби громади, розробити чіткий план реалізації проекту, розрахувати бюджет, а також подати грамотну і переконливу заявку. Однак, більшість працівників місцевих органів не

мають досвіду та необхідних знань для такого виду діяльності. Вони часто не можуть грамотно оформити заявку, обґрунтувати доцільність проєкту чи розробити правильний фінансовий план, що знижує шанси на отримання грантового фінансування. Окрім того, часто відсутні або неефективно працюють спеціалізовані відділи або фахівці з грантового менеджменту в місцевих органах самоврядування.

Іншою проблемою є складність адміністративних процедур, які супроводжують процес отримання грантів. Бюрократичні перепони, численні документи та складні процедури перевірки заявок часто відлякують органи місцевого самоврядування від участі в грантових програмах. Занадто багато часу займає збір необхідної документації та погодження проєктів з різними інстанціями. Це особливо важливо для малих громад, де обмежені ресурси не дозволяють ефективно організувати роботу з грантовими заявками. В результаті цього багато органів самоврядування не можуть або не хочуть брати участь у таких програмах через надмірну складність процедур.

Ще однією важливою проблемою є нестабільність фінансування та невизначеність щодо довгостроковості отриманих коштів. Багато грантових програм передбачають короткострокове фінансування, яке не завжди є достатнім для реалізації великих інфраструктурних або соціальних проєктів, що потребують тривалого фінансування та стабільності. Це створює додаткові труднощі для органів місцевого самоврядування, які не завжди можуть планувати та здійснювати довгострокові проєкти, особливо в умовах економічної нестабільності [32].

Крім того, органи місцевого самоврядування часто стикаються з проблемами через відсутність стратегії або чіткої дорожньої карти щодо використання грантових коштів. Багато місцевих громад не мають плану розвитку або стратегії, яка б чітко визначала, на які проєкти потрібні кошти та як вони будуть використані. Відсутність стратегії розвитку громади ускладнює вибір пріоритетних напрямків для залучення грантів, а також впливає на

підготовку ефективних заявок, адже без чітко визначених цілей та планів проєкти не мають шансів на успішне фінансування.

Не менш важливою є проблема відсутності координації між різними органами влади та донорами. Місцеві органи часто не мають належної взаємодії з центральними органами влади, що ускладнює процес отримання грантів. Відсутність належної інформаційної та консультаційної підтримки з боку державних структур може призводити до того, що органи місцевого самоврядування не можуть правильно оцінити грантові можливості або зірвати терміни подачі заявок. Крім того, відсутність чіткої політики з підтримки місцевих грантових ініціатив з боку центральних органів влади може знижувати ефективність національних програм фінансування.

Особливу увагу слід приділити обмеженому доступу до фінансових ресурсів для малих та віддалених громад. Великі міста та адміністративно розвинені громади мають більше шансів на отримання грантів через наявність кращої інфраструктури, досвіду роботи з міжнародними фондами та кращих шансів на успішну реалізацію проєктів. Малі ж громади часто не мають достатньо ресурсів, щоб подати заявку на грант або виконати вимоги щодо звітності, що в свою чергу обмежує їх можливості щодо отримання додаткового фінансування [35].

Однак, попри всі зазначені проблеми, існують шляхи для покращення ситуації. Перш за все, необхідно підвищити рівень освіти та підготовки працівників органів місцевого самоврядування в галузі грантового менеджменту. Це дозволить підвищити якість заявок, зробити процес залучення грантів більш ефективним і, як наслідок, збільшити кількість успішно реалізованих проєктів. Крім того, важливо спрощувати бюрократичні процедури, створюючи умови для більш швидкого та ефективного отримання грантових коштів. Зокрема, необхідно скоротити кількість документів, що потрібні для подачі заявок, і забезпечити більш чітке визначення вимог для грантових програм. Спрощення процедур допоможе збільшити доступність грантів для більшої кількості органів місцевого самоврядування, особливо для малих громад.

Надзвичайно важливою є й інтеграція грантового фінансування в загальну стратегію розвитку територіальних громад. Це дозволить органам місцевого самоврядування правильно визначати пріоритети для отримання грантів, ефективно використовувати отримані кошти та досягати максимальних результатів у розвитку соціальної інфраструктури, екологічної ситуації та місцевої економіки. В кінцевому підсумку це сприятиме більш ефективному використанню грантових коштів і допоможе громадам реалізувати свої стратегії розвитку, що сприятиме зростанню добробуту та якості життя населення.

Залучення грантових коштів для місцевих громад в Україні є важливим інструментом розвитку, однак, існує низка проблем та обмежень, які значно ускладнюють цей процес. Важливою проблемою є недостатній рівень інформованості органів місцевого самоврядування про можливості отримання грантів, а також низька кваліфікація працівників у сфері грантового менеджменту. Бюрократичні перепони та складність адміністративних процедур ще більше обмежують доступ до грантового фінансування, особливо для малих і віддалених громад.

Проте, попри ці труднощі, є можливості для покращення ситуації. Для цього необхідно:

1. Підвищити рівень освіти та підготовки працівників органів місцевого самоврядування, що дозволить підвищити якість поданих заявок і зробити процес залучення грантів більш ефективним.
2. Спростувати бюрократичні процедури, створюючи умови для швидшого отримання грантів, а також зменшити кількість необхідних документів та забезпечити більш чітке визначення вимог до програм фінансування.
3. Інтегрувати грантове фінансування у стратегії розвитку територіальних громад, щоб органи місцевого самоврядування могли чітко визначати пріоритети для залучення коштів і ефективно використовувати їх на реалізацію важливих соціальних та інфраструктурних проєктів.

Розвиток компетенцій місцевих органів самоврядування, спрощення адміністративних процедур і правильна організація роботи з грантовим

фінансуванням дозволять територіальним громадам ефективно використовувати зовнішні фінансові ресурси для розвитку, що сприятиме підвищенню якості життя місцевого населення та сталому розвитку громад.

2.3. Механізми та інструменти залучення грантових коштів для відновлення соціальної інфраструктури територіальних громад

Залучення грантових коштів для відновлення соціальної інфраструктури територіальних громад є важливою складовою розвитку місцевих громад в Україні, особливо в умовах післявоєнного відновлення та модернізації інфраструктури. Соціальна інфраструктура включає об'єкти, які безпосередньо впливають на якість життя мешканців громади: школи, лікарні, дитячі садки, соціальні установи, об'єкти культурного та спортивного призначення. Відновлення цієї інфраструктури після кризових періодів або руйнувань через природні катастрофи, економічні труднощі або військові дії вимагає значних фінансових ресурсів. У таких умовах гранти стають важливим інструментом для місцевих органів влади, які прагнуть покращити умови життя своїх громадян. Для ефективного залучення грантів необхідно зрозуміти не тільки механізми та інструменти, а й виклики та особливості роботи з грантовими донорами [41].

Один з основних механізмів залучення грантів полягає в правильно побудованій стратегії взаємодії з донорами. Оскільки грантові кошти надаються організаціям або громадам з різних джерел — від міжнародних донорських організацій до національних урядів чи комерційних структур — важливо мати чітке розуміння потреб громади, а також знати, які саме програми підходять для фінансування конкретних проєктів. Місцеві органи влади повинні мати стратегічне бачення розвитку соціальної інфраструктури, яке дозволяє правильно сформулювати заявку на грант. Важливою складовою є вміння презентувати проєкти таким чином, щоб вони відповідали цілям донорських програм і мали високу ймовірність отримання фінансування. Для цього важливо проводити

детальний аналіз потреб громади, розраховувати фінансові витрати на відновлення інфраструктури та визначати пріоритети для інвестицій.

Інструменти залучення грантів в Україні для відновлення соціальної інфраструктури включають як традиційні підходи, так і нові технології. Першим і найбільш популярним інструментом є створення партнерств між органами місцевого самоврядування та міжнародними донорськими організаціями, такими як Програма розвитку ООН, Світовий банк, Європейський Союз. Ці організації мають специфічні програми фінансування для підтримки відновлення соціальної інфраструктури, особливо в контексті постконфліктного відновлення. Наприклад, за допомогою програми підтримки розвитку інфраструктури можна отримати кошти для відновлення шкіл, лікарень, будівництва нових об'єктів соціальної інфраструктури. Важливо зазначити, що такі гранти, як правило, спрямовані на інноваційні проекти, які можуть мати відчутний соціальний ефект для громади, такі як створення нових робочих місць або покращення якості освіти та охорони здоров'я.

Другим інструментом є взаємодія з державними установами, які через національні програми можуть сприяти залученню грантів. Зокрема, в Україні є кілька урядових програм, що передбачають фінансування відновлення соціальної інфраструктури, у тому числі через співфінансування з місцевих бюджетів. Такі програми можуть мати кілька етапів фінансування: від першої фази, яка включає розробку техніко-економічних обґрунтувань та проектів, до етапу, коли вже реалізуються безпосередньо будівельні роботи. Під час співпраці з державними структурами, органи місцевого самоврядування повинні мати чітко визначений план і ресурси для власного фінансування частини проектів, оскільки більшість державних програм потребують часткової співучасті громади у фінансуванні проекту.

Третім інструментом є залучення приватного сектору до відновлення соціальної інфраструктури. В рамках так званих «публічно-приватних партнерств» (PPP) місцеві органи самоврядування можуть працювати з приватними компаніями, які можуть інвестувати в проекти відновлення

інфраструктури в обмін на певні вигоди, такі як отримання пільг або можливість експлуатації відновлених об'єктів. Такий підхід дає можливість громаді отримати необхідне фінансування без великих витрат з місцевого бюджету. Крім того, приватні інвестори можуть сприяти залученню додаткових технологій та інновацій, що дозволить знизити витрати на відновлення та покращити якість соціальної інфраструктури. Приватний сектор також може бути залучений до фінансування таких проєктів, як розвиток енергозберігаючих технологій у будівлях соціального призначення або створення нових комунальних послуг.

Невід'ємною частиною механізму залучення грантових коштів є ефективно використання інформаційних та комунікаційних технологій. Використання онлайн платформ для пошуку грантових можливостей, а також створення бази даних про успішні грантові проєкти є важливими інструментами для розвитку місцевих громад. Сучасні онлайн-ресурси дозволяють органам місцевого самоврядування швидше знаходити відповідні програми фінансування та відстежувати зміни в умовах програм. Також велике значення мають платформи для обміну досвідом між громадами, що дозволяє покращити ефективність залучення коштів. Технології дозволяють здійснювати моніторинг використання грантів, що забезпечує прозорість витрат і сприяє запобіганню корупційних ризиків [36].

Ще одним важливим інструментом є освітні програми та тренінги для місцевих органів самоврядування з питань грантового менеджменту. Такі програми надають необхідні знання для підготовки якісних заявок на гранти, організації ефективного використання грантових коштів та звітності по них. Освітні ініціативи, що пропонуються донорськими організаціями та міжнародними проєктами, можуть сприяти розвитку компетенцій працівників місцевих адміністрацій, що в свою чергу підвищує шанси на успішне залучення фінансування для відновлення соціальної інфраструктури.

Один із важливих аспектів залучення грантових коштів полягає в правильній організації звітності та моніторингу реалізації грантових проєктів. Місцеві органи самоврядування повинні забезпечити прозорість витрат, чітке

виконання вимог донорів і своєчасне подання звітності. Це не тільки підвищує довіру до місцевої влади, але й збільшує шанси на подальше залучення фінансування для нових проєктів.

Загалом, механізми та інструменти залучення грантів для відновлення соціальної інфраструктури в територіальних громадах України мають великий потенціал для розвитку та покращення якості життя громадян. Однак для цього необхідно активно працювати над підвищенням кваліфікації місцевих органів влади, зменшенням бюрократичних бар'єрів, розвитку партнерств з державними, приватними та міжнародними донорами, а також використанням новітніх технологій у процесах пошуку та використання грантових коштів. Тільки так можна забезпечити сталий розвиток соціальної інфраструктури і створити умови для комфортного і безпечного життя в громадах.

Висновки до розділу 2

Досвід залучення грантів у соціальні проєкти територіальних громад України є успішним прикладом використання міжнародної допомоги для підтримки розвитку місцевих громад. Проте для досягнення сталого успіху необхідно вирішити низку проблем, зокрема підвищити кваліфікацію місцевих органів влади, спростити процедурні аспекти та забезпечити належний контроль за використанням грантових коштів.

Розвиток компетенцій місцевих органів самоврядування, спрощення адміністративних процедур і правильна організація роботи з грантовим фінансуванням дозволять територіальним громадам ефективно використовувати зовнішні фінансові ресурси для розвитку, що сприятиме підвищенню якості життя місцевого населення та сталому розвитку громад.

Механізми та інструменти залучення грантів для відновлення соціальної інфраструктури в територіальних громадах України мають великий потенціал для розвитку та покращення якості життя громадян. Однак для цього необхідно

активно працювати над підвищенням кваліфікації місцевих органів влади, зменшенням бюрократичних бар'єрів, розвитку партнерств з державними, приватними та міжнародними донорами, а також використанням новітніх технологій у процесах пошуку та використання грантових коштів. Тільки так можна забезпечити сталий розвиток соціальної інфраструктури і створити умови для комфортного і безпечного життя в громадах.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАЛУЧЕННЯ ГРАНТОВИХ КОШТІВ

3.1. Формування стратегічних підходів до грантового фінансування соціальної інфраструктури громад

Грантове фінансування є важливим інструментом для розвитку соціальної інфраструктури громад, оскільки воно дозволяє залучити додаткові ресурси для реалізації різноманітних проектів, що сприяють підвищенню якості життя мешканців. Громади, зокрема на місцевому рівні, стикаються з обмеженими бюджетними можливостями для фінансування соціальних проектів, тому гранти виступають одним з ключових джерел фінансування. Важливим аспектом є формування правильних стратегічних підходів до залучення та ефективного використання грантових коштів.

Стратегічний підхід до грантового фінансування соціальної інфраструктури громад включає в себе кілька етапів, кожен з яких є критично важливим для досягнення успіху. Ці етапи охоплюють як планування, так і реалізацію проектів, а також контроль і оцінку результатів. Важливо, що стратегія грантового фінансування має бути адаптована до специфіки громади, її потреб та ресурсних можливостей [37].

Одним з основних аспектів формування стратегії є виявлення пріоритетних напрямків для розвитку соціальної інфраструктури. Для цього необхідно провести всебічний аналіз потреб громади в соціальних послугах, інфраструктурних об'єктах та інших сферах. На основі цього аналізу можна визначити найбільш актуальні проекти, що потребують фінансування. Такий підхід дозволяє орієнтуватися на реальні потреби громади та забезпечити ефективне використання грантових коштів.

Невід'ємною частиною стратегічного підходу є також робота з потенційними донорами грантів. Громади повинні мати чітке розуміння, які організації або інституції можуть бути потенційними фінансовими партнерами.

Вони повинні враховувати, що гранти можуть бути надані як державними органами, так і міжнародними фінансовими установами, фондами, громадськими організаціями. У зв'язку з цим, важливо мати на увазі специфіку кожного донора, його вимоги та пріоритети, аби грантові заявки відповідали потребам і цілям грантодавців.

Окрім цього, значну роль у формуванні стратегії відіграє підготовка кваліфікованих кадрів для розробки та реалізації грантових проектів. Це включає не тільки розробку проектних заявок, але й здатність правильно формулювати цілі, визначати ресурси та виконувати моніторинг і звітність. Кваліфіковані кадри можуть значно підвищити шанси громади на успіх у конкуренції за гранти.

Другий важливий етап у формуванні стратегічних підходів до грантового фінансування соціальної інфраструктури громад – це створення механізмів ефективного управління проектами. Стратегія повинна містити чіткий план реалізації грантових проектів, що включає всі етапи: від подачі заявки до завершення реалізації проекту. Для цього необхідно визначити відповідальних осіб за кожен етап проекту, а також передбачити систему контролю за виконанням робіт та використанням коштів. Це дозволяє не лише досягти поставлених цілей, але й забезпечити прозорість та підзвітність у використанні грантових ресурсів.

Управління проектами також передбачає створення команди, здатної працювати з грантовими коштами, яка має навички не лише у сфері проектного менеджменту, але й у веденні фінансової та юридичної документації. Тому, важливо, щоб громади інвестували в навчання та підвищення кваліфікації своїх фахівців. Громадяни, які працюють з грантами, повинні володіти знаннями з управління бюджетами, оцінки ефективності проектів, а також з дотримання вимог донора [38].

Додатково, важливим аспектом є забезпечення механізмів для моніторингу та оцінки ефективності використання грантових коштів. Це включає в себе регулярний контроль за виконанням проекту та оцінку результатів. Тільки через постійний моніторинг можна виявити слабкі місця у проекті та внести корективи на етапі реалізації. Звітність, як правило, є необхідною частиною кожного гранту,

і громади повинні забезпечити точне та своєчасне подання звітів про використання грантових коштів.

Ще одним важливим аспектом є забезпечення партнерських відносин між громадами та іншими учасниками соціального процесу. Це може включати співпрацю з державними та приватними установами, бізнесом, а також іншими громадами. Завдяки налагодженню партнерських відносин, громади можуть отримати додаткові ресурси, покращити свою репутацію та збільшити свої шанси на отримання грантових коштів у майбутньому.

Формування ефективної стратегії грантового фінансування соціальної інфраструктури громади передбачає також розробку системи комунікації з населенням. Важливо, щоб жителі громади були в курсі того, які соціальні проекти реалізуються, як вони можуть долучитися до реалізації таких ініціатив або ж впливати на прийняття рішень. Тому створення прозорих механізмів комунікації є одним із факторів, що сприяє успішному використанню грантових коштів.

Ще одним важливим елементом стратегії грантового фінансування є створення стійкої фінансової основи для соціальних проектів громади. Важливо, щоб грантове фінансування не було єдиним джерелом для реалізації проектів. Рекомендується розглядати грантові кошти як доповнення до інших фінансових ресурсів, таких як місцеві бюджети, приватні інвестиції чи кредити. Це дозволяє забезпечити більш стабільний фінансовий потік для реалізації проектів і зменшує залежність від змін у політиці донорів чи відволікання коштів на інші цілі [14].

Також важливим фактором є стратегічний підхід до вибору проектів, що подаються на отримання грантів. Громадам необхідно зосереджуватися на проектах, які не лише відповідають актуальним потребам, але й мають потенціал для сталого розвитку в майбутньому. Це включає в себе розгляд довгострокових ефектів від проектів на соціальну інфраструктуру, економіку та життя мешканців громади. Наприклад, інвестиції у відновлення чи модернізацію інфраструктури можуть не лише покращити житлові умови, але й стимулювати економічний

розвиток, залучаючи нові інвестиції або знижуючи витрати на енергозабезпечення.

Формування стратегії також включає створення можливості для громад брати участь у міжнародних та національних програмах грантового фінансування. Це може включати участь у програмах, що фінансуються Європейським Союзом, міжнародними організаціями або в рамках програм розвитку держави. Важливо, щоб громади мали доступ до актуальної інформації про грантові можливості та могли ефективно подавати заявки на фінансування. Для цього необхідно регулярно моніторити нові ініціативи та програми, що з'являються на національному та міжнародному рівнях, а також постійно оновлювати внутрішні знання про грантові можливості.

Водночас стратегічний підхід повинен враховувати специфіку кожної громади. Різні громади мають різний рівень розвитку, інфраструктурні потреби та можливості для залучення грантів. Для одних громад пріоритетними можуть бути проекти в галузі охорони здоров'я або освіти, тоді як для інших – модернізація комунальних послуг чи розвиток культури. З цієї причини стратегія повинна бути гнучкою, здатною адаптуватися до змінних умов та специфіки кожної окремої громади [22].

Крім того, стратегічний підхід до грантового фінансування має включати етапи підготовки до можливих перевірок та аудитів. Громади повинні мати розроблену систему внутрішнього контролю, яка дозволить запобігти зловживанням та забезпечить правильне використання фінансових ресурсів. Важливо, щоб у громад були налагоджені ефективні механізми для перевірки, як саме використовуються грантові кошти, а також для реагування на результати таких перевірок. Це дозволяє не лише мінімізувати ризики, а й підвищити довіру до громади з боку донорів та населення.

Завершення стратегії грантового фінансування соціальної інфраструктури громади також передбачає врахування інноваційних підходів до фінансування та використання технологій. Сучасні технології, зокрема цифрові платформи для подачі грантових заявок, можуть значно спростити процес отримання та

управління грантами. Важливою частиною цієї стратегії є використання онлайн-інструментів для моніторингу та звітності, що дозволяє автоматизувати процеси та зменшити людський фактор. Крім того, ці технології дозволяють створити систему обміну досвідом між громадами, що бере участь у грантових програмах, що в свою чергу сприяє розвитку та вдосконаленню практик грантового фінансування.

Завдяки новітнім технологіям, громади можуть не лише отримувати гранти, але й більш ефективно управляти проектами, контролювати витрати, а також забезпечувати прозорість для громадськості. Використання таких інструментів дозволяє швидко реагувати на зміни та покращувати якість управління проектами, що в свою чергу веде до більш успішної реалізації соціальних ініціатив.

Також важливим аспектом є залучення громадськості до процесу реалізації грантових проектів. Підвищення рівня залученості громадян до процесів прийняття рішень, обговорення і реалізації проектів дозволяє забезпечити більшу підтримку і легітимність проектів. Це дозволяє знизити можливі ризики, пов'язані з відсутністю розуміння чи підтримки громади, що може виникнути при реалізації окремих проектів без активної участі населення.

Особливо важливим є те, що стратегія повинна передбачати не лише отримання грантів, але й забезпечення їхнього сталого використання після завершення реалізації проекту. Це означає, що грантові проекти повинні бути спрямовані на створення довгострокових змін у соціальній інфраструктурі громади, які не залежать від одноразових фінансувань. Наприклад, інвестування в оновлення освітніх установ, медичних закладів чи культурних центрів має на меті не тільки покращення умов для користувачів цих послуг, але й створення стійкої інфраструктури, яка продовжить функціонувати та приносити користь впродовж багатьох років [15].

В результаті правильно сформована стратегія грантового фінансування допомагає громаді не тільки отримати необхідні ресурси для розвитку соціальної

інфраструктури, але й забезпечити їх ефективне використання, забезпечуючи стійкість та сталий розвиток в майбутньому.

3.2. Цифрові платформи та інноваційні інструменти у процесі залучення грантових коштів соціальної інфраструктури громад

Залучення грантових коштів є важливим аспектом розвитку соціальної інфраструктури громад. Оскільки громади часто мають обмежені ресурси для фінансування соціальних проєктів, використання грантів може стати основним джерелом додаткового фінансування. З часом грантові платформи зазнали значних змін, і сучасні технології, зокрема цифрові платформи та інноваційні інструменти, відіграють важливу роль у цьому процесі. Вони значно спрощують і покращують процес подачі заявок, управління проєктами та взаємодію з донорами, роблячи грантове фінансування доступнішим і ефективнішим.

Цифрові платформи стали незамінним інструментом у сфері грантового фінансування. Вони дозволяють громадам автоматизувати багато процесів, від подачі заявок до моніторингу витрат і звітності. Це значно зменшує адміністративні витрати, знижує ймовірність помилок, підвищує прозорість і забезпечує легкий доступ до інформації про доступні гранти. За допомогою таких платформ громади можуть ефективно відслідковувати можливості для фінансування, подавати заявки, а також отримувати швидкий доступ до результатів відбору.

Один із найбільш значущих інструментів цифрових платформ – це онлайн-платформи для подачі грантових заявок. Вони надають громадам можливість заповнювати та подавати заявки без необхідності відвідувати фізичні офіси донорських організацій, що значно знижує витрати часу та ресурсів. Заявки можуть бути подані в електронному вигляді, що дозволяє автоматично перевіряти їх на відповідність вимогам та знижує людський фактор при оцінці. Крім того,

такі платформи забезпечують інтерактивність, дозволяючи громаді отримувати зворотний зв'язок і консультації під час підготовки заявки.

Цифрові платформи також надають можливість для збереження та аналізу даних. Вони можуть забезпечити наявність єдиного архіву для всіх поданих заявок, що дозволяє відслідковувати історію грантового фінансування, а також аналізувати тенденції в грантових програмах. Це дозволяє громаді зрозуміти, які проекти були успішними, які донори зацікавлені в фінансуванні певних ініціатив, і які критерії є найважливішими для отримання гранту. Цей аналіз також допомагає громадам планувати свої стратегії грантового фінансування в майбутньому [5].

Іншим важливим аспектом є автоматизація процесів звітності та моніторингу грантових коштів. На сучасних цифрових платформах громади можуть не лише подавати заявки, але й здійснювати повний контроль за використанням коштів протягом реалізації проекту. Ці платформи дозволяють встановлювати контроль за витратами, а також забезпечують наявність звітності, що є важливою вимогою для багатьох донорів. Це дозволяє знижувати адміністративне навантаження на громаду, забезпечує зручність у перевірках і підвищує ефективність управління проектами.

Інноваційні інструменти для залучення грантових коштів також включають в себе інтелектуальні системи пошуку грантів, що використовують штучний інтелект для автоматичного підбору грантових програм, які відповідають специфіці запиту громади. Такі інструменти дозволяють зменшити час, витрачений на пошук відповідних грантів, а також підвищити точність у визначенні найбільш підходящих програм. Використання таких систем дозволяє громадам зосередити свої ресурси на підготовці проектів, а не на безкінечному пошуку можливостей для фінансування [9].

Цифрові платформи для залучення грантових коштів соціальної інфраструктури громад стали важливим інструментом для підтримки розвитку місцевих громад. Вони дозволяють органам влади, громадським організаціям та іншим ініціативам знаходити можливості фінансування, подавати заявки та

управляти проектами більш ефективно та прозоро. Окрім того, такі платформи значно знижують адміністративні бар'єри та забезпечують доступ до актуальної інформації в реальному часі.

Одним із основних видів цифрових платформ є онлайн-системи для пошуку грантів. Вони дозволяють користувачам здійснювати пошук фінансових можливостей, що відповідають їхнім потребам, та подавати заявки через зручний інтерфейс. Це дозволяє скоротити час, витрачений на пошук відповідних грантів, а також зменшує витрати на адміністрування, оскільки всі процеси автоматизовані.

До таких платформ можна віднести міжнародні ресурси, такі як FundsforNGOs, GrantNav, або платформу для підтримки місцевих ініціатив, що пропонують прямий доступ до бази даних грантових програм. Вони мають зручні фільтри для пошуку грантів за різними категоріями — від охорони здоров'я та освіти до інфраструктурних проектів та розвитку малого бізнесу. Ці платформи дозволяють організаціям подавати заявку онлайн, що є набагато зручніше, ніж паперова форма подачі.

Також існують цифрові інструменти для управління проектами, які дозволяють ефективно контролювати хід виконання грантових ініціатив. Платформи на зразок Trello, Asana або Basecamp допомагають організувати роботу в рамках проекту, призначати завдання, слідкувати за виконанням та створювати звіти. Це дає можливість автоматизувати управління проектами, а також забезпечує прозорість у взаємодії з донорами.

Одним із важливих аспектів є інтеграція цифрових платформ з блокчейн-технологіями. Блокчейн може бути використаний для забезпечення прозорості грантових процесів, що дає можливість учасникам проекту відслідковувати, як саме витрачаються кошти. Це значно знижує ризик корупції та нецільового використання грошей. Блокчейн також дозволяє автоматизувати деякі аспекти звітності, а також забезпечує доступ до інформації в реальному часі [18].

Ще одним важливим інструментом є мобільні додатки для грантових платформ. Вони дозволяють не лише подати заявку на грант, а й відстежувати хід

виконання проекту прямо зі смартфона. Це особливо корисно для громад, що знаходяться в віддалених районах або мають обмежений доступ до Інтернету, але можуть використовувати мобільний зв'язок.

Аналітичні інструменти для моніторингу та оцінки грантових проектів також стали важливою частиною цифрових платформ. Вони дозволяють відстежувати прогрес у реалізації проектів, перевіряти ефективність витрачання коштів та оцінювати вплив грантів на розвиток соціальної інфраструктури. Це допомагає громадам коригувати свої стратегії та забезпечувати довгострокову ефективність використання грантових коштів.

Таким чином, цифрові платформи та інноваційні інструменти дозволяють громадам значно підвищити ефективність залучення грантових коштів для розвитку соціальної інфраструктури, забезпечуючи прозорість, доступність та зручність на всіх етапах — від пошуку грантів до управління проектами та звітності.

3.3. Удосконалення нормативно-правового забезпечення процесу залучення грантів в Україні соціальної інфраструктури громад

Удосконалення нормативно-правового забезпечення процесу залучення грантів в Україні для соціальної інфраструктури громад є важливим етапом для забезпечення розвитку місцевих громад. На сьогоднішній день існуюча нормативно-правова база вимагає змін для забезпечення більш прозорого та ефективного процесу залучення грантових коштів, що в свою чергу сприятиме розвитку соціальної інфраструктури на рівні громад. Одним із головних завдань є уточнення процедур, спрощення доступу до грантів і покращення контролю за використанням таких коштів [23].

На сьогоднішній день в Україні існує кілька нормативно-правових актів, що регулюють питання залучення грантів для соціальної інфраструктури громад. Одним із ключових документів є Закон України «Про місцеве самоврядування в

Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР [2]. Цей закон є основним для визначення прав і обов'язків органів місцевого самоврядування, однак питання залучення грантів для фінансування соціальних ініціатив на місцях недостатньо врегульовано. У цьому зв'язку необхідно внести зміни до статті 59, яка регулює питання фінансування місцевих ініціатив. Зміни повинні стосуватись чіткої регламентації процедури подачі заявок на гранти та визначення механізму взаємодії органів місцевого самоврядування з міжнародними донорами. Наприклад, доцільно внести таке доповнення до статті 59:

У статті 59 після частини 4 додати нову частину такої редакції: «Процедура подачі та розгляду заявок на гранти має бути прозорою, чітко регламентованою та доступною для органів місцевого самоврядування, з обов'язковим дотриманням принципів публічності, відкритості та справедливості».

Це доповнення дозволить встановити чітку процедуру, яка гарантуватиме органам місцевого самоврядування можливість подавати заявки на гранти за зрозумілим і доступним алгоритмом. Такий підхід підвищить довіру до процесу залучення грантів та забезпечить рівні умови для всіх громад.

Також важливо врахувати питання підзвітності та звітності щодо використання грантових коштів. Для цього необхідно внести зміни до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки ініціатив місцевого розвитку» від 16 вересня 2015 року № 721. У тексті постанови слід доповнити розділ, що стосується контролю за використанням грантових коштів, зокрема:

У пункті 6 постанови № 721 після слів «повідомляються громаді» доповнити текстом: «з обов'язковим наданням публічного звіту про використання грантових коштів із зазначенням витрат за кожним проектом та джерелами фінансування».

Це доповнення дозволить громаді та органам місцевого самоврядування здійснювати контроль за використанням грантових коштів. Публічність звітів підвищить рівень довіри до процесу використання державних та грантових коштів, що стане стимулом для ефективного та прозорого їх використання.

Ще однією важливою зміною є необхідність коригування норм, які стосуються благодійних організацій, що можуть здійснювати діяльність у сфері соціальної інфраструктури громад. З метою забезпечення більшої підтримки місцевих ініціатив через благодійні організації, пропонується внести зміни до Закону України «Про благодійництво та благодійні організації». Слід доповнити цей закон новим розділом, що стосуватиметься залучення грантів для соціальних проектів, зокрема:

У статті 11 цього закону додати абзац: «Благодійні організації, що реалізують проекти в сфері соціальної інфраструктури громад, мають право на залучення грантів та фінансування на умовах публічної прозорості, з обов'язковим звітуванням перед донорськими організаціями та громадськістю».

Це доповнення створить правову основу для підтримки благодійних організацій, які працюють у сфері соціальної інфраструктури, що дозволить розширити можливості для залучення фінансування на рівні громад.

Не менш важливим є уточнення вимог до звітності та моніторингу реалізації грантових проектів. Для цього необхідно внести зміни до Порядку моніторингу та оцінки результатів виконання грантових програм, затвердженого Кабінетом Міністрів України. Рекомендується додати пункт, який зобов'язує органи місцевого самоврядування та грантодавців здійснювати спільний моніторинг прогресу грантових проектів на всіх етапах їх реалізації. Це дозволить вчасно виявляти проблеми та коригувати діяльність у процесі виконання проектів, що є особливо важливим для соціальної інфраструктури.

Також необхідно забезпечити більш чітке визначення процедур взаємодії між органами місцевого самоврядування та грантодавцями. В цьому контексті можна вдосконалити Порядок проведення конкурсів на отримання грантів для реалізації соціальних ініціатив в громадах. У цьому порядку має бути чітко зазначено, що органи місцевого самоврядування повинні мати можливість подавати заявки на гранти в межах затверджених бюджетів громад, а грантодавці зобов'язані надавати конкретні критерії відбору проектів та вимоги до фінансової звітності [50].

Внесення змін до цих нормативно-правових актів дозволить не лише удосконалити процес залучення грантів для соціальних проектів, а й створити більш ефективні механізми контролю за використанням коштів, що буде сприяти розвитку соціальної інфраструктури на місцевому рівні.

Наступним кроком повинно стати забезпечення належної координації між органами місцевого самоврядування, національними органами влади та міжнародними донорами. Для цього доцільно створити інтегровану платформу для моніторингу та управління грантовими проектами, яка дозволить здійснювати ефективний обмін інформацією, координувати дії всіх учасників процесу та забезпечувати прозорість і доступність інформації для громадян.

Враховуючи актуальність та важливість удосконалення механізмів залучення грантів для соціальної інфраструктури громад, необхідно створити правову основу, яка б забезпечила ефективність цих процесів, а також забезпечила належний рівень контролю за використанням коштів. Внесення зазначених змін до нормативно-правових актів дозволить розв'язати існуючі проблеми та сприятиме сталому розвитку соціальної інфраструктури на рівні місцевих громад.

Для забезпечення ефективного залучення грантів та їх належного використання необхідно також запровадити додаткові механізми, які дозволять не тільки органам місцевого самоврядування, а й місцевим підприємствам, громадським організаціям, ініціативним групам та іншим учасникам процесу активно взаємодіяти з міжнародними донорами. Ці механізми мають бути чітко врегульовані на законодавчому рівні. Одним із таких механізмів може бути створення національної платформи для надання консультаційної та методологічної підтримки щодо підготовки та подачі грантових заявок, що сприятиме більшій доступності грантових коштів [49].

Також важливо підвищити рівень освіченості серед представників органів місцевого самоврядування щодо можливостей грантового фінансування та важливості прозорості у використанні коштів. Для цього необхідно створити систему навчальних програм та тренінгів для чиновників місцевого рівня, які

працюють у сфері соціальної інфраструктури. Це дозволить підвищити професіоналізм у роботі з грантовими коштами, сприяти кращому розумінню процесу подачі заявок на гранти та вимогам, що ставляться до звітності.

Не менш важливим є питання залучення громадськості до процесу прийняття рішень щодо використання грантових коштів. Потрібно забезпечити громадянське суспільство можливістю впливати на процеси, що стосуються соціальної інфраструктури на місцях, зокрема через механізми громадських слухань та консультацій. Цей процес слід закріпити на законодавчому рівні, щоб кожен грантовий проект, який впливає на громаду, проходив через прозору консультаційну процедуру з місцевими мешканцями.

Необхідно також удосконалити процедуру оцінки ефективності проектів, що реалізуються за рахунок грантових коштів. У цьому контексті важливо внести зміни до національних стандартів моніторингу та оцінки результатів проектів, які реалізуються за допомогою грантів. Для цього можна використовувати більш детальну систему індикаторів ефективності, що дозволить в реальному часі відстежувати хід виконання проектів, виявляти проблеми та оперативно вносити корективи.

Важливим кроком є також розширення можливостей для співпраці між різними рівнями управління: від місцевих до центральних органів влади. Міжрегіональні ініціативи можуть значно посилити ефективність грантових програм, забезпечивши обмін досвідом між громадами, що сприяє покращенню соціальної інфраструктури. Для цього можна створити міжрегіональні платформи, де будуть зібрані всі актуальні інформаційні матеріали про гранти, що дозволить громадам швидше реагувати на нові можливості фінансування.

Не можна також забувати про важливість підтримки інновацій у процесах грантового фінансування. Громади повинні мати можливість залучати кошти не тільки на традиційні соціальні інфраструктурні проекти, а й на інноваційні рішення, які відповідають сучасним вимогам розвитку інфраструктури. Внесення змін до закону «Про інноваційну діяльність» дозволить створити правові передумови для фінансування інноваційних соціальних проектів, що, в

свою чергу, сприятиме розвитку новітніх підходів у соціальній інфраструктурі громад.

Проте для того, щоб всі ці зміни мали реальний ефект, необхідно не лише удосконалити нормативно-правову базу, а й створювати механізми для ефективного контролю за її виконанням. Важливо забезпечити, щоб усі зміни не тільки були юридично обґрунтованими, але й могли бути ефективно застосовані на практиці. Для цього варто створити незалежні органи контролю, які б здійснювали моніторинг використання грантових коштів на всіх етапах проекту, починаючи від подачі заявки до фінансової звітності.

Також слід зазначити важливість інтеграції з міжнародними системами грантового фінансування. Україні слід посилювати співпрацю з міжнародними донорами, що відкриває додаткові можливості для фінансування проектів соціальної інфраструктури. Розширення доступу до міжнародних ресурсів надасть громадам більше можливостей для реалізації важливих соціальних ініціатив, що сприятиме розвитку регіонів [48].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що удосконалення нормативно-правового забезпечення залучення грантів для соціальної інфраструктури громад в Україні є важливим кроком на шляху до покращення життєвого рівня населення. Запропоновані зміни до законодавства дозволять створити більш прозору, ефективну та доступну систему грантового фінансування, що в свою чергу сприятиме сталому розвитку місцевих громад.

Висновки до розділу 3

Завдяки новітнім технологіям, громади можуть не лише отримувати гранти, але й більш ефективно управляти проектами, контролювати витрати, а також забезпечувати прозорість для громадськості. Використання таких інструментів дозволяє швидко реагувати на зміни та покращувати якість

управління проектами, що в свою чергу веде до більш успішної реалізації соціальних ініціатив.

Також важливим аспектом є залучення громадськості до процесу реалізації грантових проектів. Підвищення рівня залученості громадян до процесів прийняття рішень, обговорення і реалізації проектів дозволяє забезпечити більшу підтримку і легітимність проектів. Це дозволяє знизити можливі ризики, пов'язані з відсутністю розуміння чи підтримки громади, що може виникнути при реалізації окремих проектів без активної участі населення.

Особливо важливим є те, що стратегія повинна передбачати не лише отримання грантів, але й забезпечення їхнього сталого використання після завершення реалізації проекту. Це означає, що грантові проекти повинні бути спрямовані на створення довгострокових змін у соціальній інфраструктурі громади, які не залежать від одноразових фінансувань. Наприклад, інвестування в оновлення освітніх установ, медичних закладів чи культурних центрів має на меті не тільки покращення умов для користувачів цих послуг, але й створення стійкої інфраструктури, яка продовжить функціонувати та приносити користь впродовж багатьох років.

В результаті правильно сформована стратегія грантового фінансування допомагає громаді не тільки отримати необхідні ресурси для розвитку соціальної інфраструктури, але й забезпечити їх ефективне використання, забезпечуючи стійкість та сталий розвиток в майбутньому.

Цифрові платформи стали незамінним інструментом у сфері грантового фінансування. Вони дозволяють громадам автоматизувати багато процесів, від подачі заявок до моніторингу витрат і звітності. Це значно зменшує адміністративні витрати, знижує ймовірність помилок, підвищує прозорість і забезпечує легкий доступ до інформації про доступні гранти. За допомогою таких платформ громади можуть ефективно відслідковувати можливості для фінансування, подавати заявки, а також отримувати швидкий доступ до результатів відбору.

Цифрові платформи та інноваційні інструменти дозволяють громадам значно підвищити ефективність залучення грантових коштів для розвитку соціальної інфраструктури, забезпечуючи прозорість, доступність та зручність на всіх етапах — від пошуку грантів до управління проектами та звітності.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що удосконалення нормативно-правового забезпечення залучення грантів для соціальної інфраструктури громад в Україні є важливим кроком на шляху до покращення життєвого рівня населення. Запропоновані зміни до законодавства дозволять створити більш прозору, ефективну та доступну систему грантового фінансування, що в свою чергу сприятиме сталому розвитку місцевих громад.

ВИСНОВКИ

Отримані результати дослідження дають підстави зробити наступні висновки: розглянуто досвід залучення грантів у соціальні проекти територіальних громад; розглянуто механізми та інструменти залучення грантових коштів для відновлення територіальних громад; проаналізовано формування стратегічних підходів до грантового фінансування соціальної інфраструктури громад.

Соціальна інфраструктура відіграє ключову роль у життєдіяльності територіальних громад, забезпечуючи доступ до базових послуг, сприяючи соціальній інтеграції та підвищенню якості життя мешканців. Її розвиток потребує комплексного підходу, стратегічного планування, ефективного фінансування та активної участі всіх зацікавлених сторін. Створення сучасної, доступної та інноваційної соціальної інфраструктури є запорукою сталого розвитку територіальних громад та підвищення рівня добробуту їхніх мешканців.

Грантове фінансування є одним із ключових інструментів розвитку соціальної інфраструктури, що дозволяє залучати додаткові ресурси для реалізації соціально значущих проєктів. Це фінансові кошти, які надаються організаціям або громадам на безповоротній основі за умови дотримання певних критеріїв і вимог. Завдяки грантам територіальні громади можуть реалізовувати інноваційні рішення у сферах освіти, охорони здоров'я, житлово-комунального господарства, соціального захисту та культури.

Національне грантове фінансування в Україні охоплює широкий спектр сфер і надає громадам можливості для розвитку соціальної інфраструктури. Його ефективне використання сприяє покращенню якості життя, стимулює економічний розвиток та інтегрує територіальні громади у загальнонаціональні та міжнародні процеси.

Нормативно-правове регулювання залучення грантових коштів в Україні охоплює широкий комплекс законодавчих і підзаконних актів, які визначають

механізми отримання, використання та контролю за фінансовими ресурсами, що надаються на безповоротній основі. В умовах євроінтеграційних процесів та економічних викликів особливе значення набуває ефективне використання грантів для підтримки соціально-економічного розвитку країни, зокрема у сфері місцевого самоврядування, громадських ініціатив, освіти, науки, інфраструктури та екологічних проєктів.

Висновки з цього аналізу вказують на необхідність удосконалення існуючого нормативно-правового регулювання для полегшення доступу до грантових коштів, забезпечення прозорості та контролю, а також створення умов для більш ефективного використання грантових ресурсів на всіх рівнях управління.

Досвід залучення грантів у соціальні проєкти територіальних громад України є успішним прикладом використання міжнародної допомоги для підтримки розвитку місцевих громад. Проте для досягнення сталого успіху необхідно вирішити низку проблем, зокрема підвищити кваліфікацію місцевих органів влади, спростити процедурні аспекти та забезпечити належний контроль за використанням грантових коштів.

Розвиток компетенцій місцевих органів самоврядування, спрощення адміністративних процедур і правильна організація роботи з грантовим фінансуванням дозволять територіальним громадам ефективно використовувати зовнішні фінансові ресурси для розвитку, що сприятиме підвищенню якості життя місцевого населення та сталому розвитку громад.

Механізми та інструменти залучення грантів для відновлення соціальної інфраструктури в територіальних громадах України мають великий потенціал для розвитку та покращення якості життя громадян. Однак для цього необхідно активно працювати над підвищенням кваліфікації місцевих органів влади, зменшенням бюрократичних бар'єрів, розвитку партнерств з державними, приватними та міжнародними донорами, а також використанням новітніх технологій у процесах пошуку та використання грантових коштів. Тільки так

можна забезпечити сталий розвиток соціальної інфраструктури і створити умови для комфортного і безпечного життя в громадах.

Завдяки новітнім технологіям, громади можуть не лише отримувати гранти, але й більш ефективно управляти проектами, контролювати витрати, а також забезпечувати прозорість для громадськості. Використання таких інструментів дозволяє швидко реагувати на зміни та покращувати якість управління проектами, що в свою чергу веде до більш успішної реалізації соціальних ініціатив.

Також важливим аспектом є залучення громадськості до процесу реалізації грантових проектів. Підвищення рівня залученості громадян до процесів прийняття рішень, обговорення і реалізації проектів дозволяє забезпечити більшу підтримку і легітимність проектів. Це дозволяє знизити можливі ризики, пов'язані з відсутністю розуміння чи підтримки громади, що може виникнути при реалізації окремих проектів без активної участі населення.

Особливо важливим є те, що стратегія повинна передбачати не лише отримання грантів, але й забезпечення їхнього сталого використання після завершення реалізації проекту. Це означає, що грантові проекти повинні бути спрямовані на створення довгострокових змін у соціальній інфраструктурі громади, які не залежать від одноразових фінансувань. Наприклад, інвестування в оновлення освітніх установ, медичних закладів чи культурних центрів має на меті не тільки покращення умов для користувачів цих послуг, але й створення стійкої інфраструктури, яка продовжить функціонувати та приносити користь впродовж багатьох років.

В результаті правильно сформована стратегія грантового фінансування допомагає громаді не тільки отримати необхідні ресурси для розвитку соціальної інфраструктури, але й забезпечити їх ефективне використання, забезпечуючи стійкість та сталий розвиток в майбутньому.

Цифрові платформи стали незамінним інструментом у сфері грантового фінансування. Вони дозволяють громадам автоматизувати багато процесів, від подачі заявок до моніторингу витрат і звітності. Це значно зменшує

адміністративні витрати, знижує ймовірність помилок, підвищує прозорість і забезпечує легкий доступ до інформації про доступні гранти. За допомогою таких платформ громади можуть ефективно відслідковувати можливості для фінансування, подавати заявки, а також отримувати швидкий доступ до результатів відбору.

Цифрові платформи та інноваційні інструменти дозволяють громадам значно підвищити ефективність залучення грантових коштів для розвитку соціальної інфраструктури, забезпечуючи прозорість, доступність та зручність на всіх етапах — від пошуку грантів до управління проектами та звітності.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що удосконалення нормативно-правового забезпечення залучення грантів для соціальної інфраструктури громад в Україні є важливим кроком на шляху до покращення життєвого рівня населення. Запропоновані зміни до законодавства дозволять створити більш прозору, ефективну та доступну систему грантового фінансування, що в свою чергу сприятиме сталому розвитку місцевих громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України [Електронний ресурс] : від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР: станом на 30 вер. 2016 р. / Законодавство України : [веб-сайт Верховної Ради України]. – Текст. дані. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 12.04.2025.
2. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР : станом на 24 трав. 2012 р. / Верховна Рада України. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 22.03.2025.
3. Агентство США з міжнародного (USAID). URL: <http://www.auc.org.ua/>
4. Адміністративне управління територіальними громадами: навч. посіб. / В.М. Бабаєв та кол. авт. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 292 с.
5. Бабаєв В. М. Муніципальний менеджмент: конспект лекцій. / В.М. Бабаєв, С. І. Чернов, К. В. Пастух. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 92 с.
6. Баймуратов М. О. Місцеве самоврядування як загальний спадок людської цивілізації та феномен сучасного світового конституціоналізму / М. О. Баймуратов // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2014. – № 4–5. – С. 38–47.
7. Батанов О. Територіальна громада – первинний суб'єкт муніципальної влади в Україні: поняття та ознаки. / Батанов О. // Вісник Центральної виборчої комісії . – 2017. – № 2 (12). – С. 51-57.
8. Бедрій Р. Б. Поняття економічної основи місцевого самоврядування та її організаційно-правове забезпечення в умовах війни в Україні. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2023. Серія ПРАВО. Випуск 75: частина 1. С. 59-64.
9. Безлюбченко О. С. Управління міськими територіями: конспект лекцій. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 117 с.

10. Бюджетна система. Навч. посіб. /Н. І. Климаш, К. В. Багацька, Н.І. Дем'яненко та ін. за заг. ред. Т. А. Говорушко. Львів «Магнолія 2006», 2024. 296 с.
11. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади. Практичний посібник. Київ, 2017. 108 с.
12. Власюк Н.І. Місцеві фінанси: навчальний посібник. Львів: видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2020. 260 с.
13. Волкова В. В., Волкова Н. І. Місцеві фінанси. Навчальний посібник. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2022. 105 с.
14. Гладій, В. (2015). Реформування системи місцевого самоврядування: досвід Вишеградської групи, Грані, № 1 (12), с. 57–63.
15. Гранти Європейського союзу. URL: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm.
16. Грובהва, В. (2015). Система місцевого самоврядування в Польщі: перспективи використання досвіду в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету, вип. 31, т. 1, с. 78–82.
17. Данилишин, Б. М., Пилипів, В. В. (2016). Децентралізація у країнах ЄС: уроки для України. Регіональна економіка, № 1, с. 5–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2016_1_3.
18. Демчак Р. Є. Формування моделей бюджетної децентралізації: досвід зарубіжних країн / Р. Є. Демчак // Економічний форум. – 2017. - № 3. – С. 70-77.
19. Дем'янишин В.Г. Бюджетне фінансування та його особливості в сучасних умовах / В. Г. Дем'янишин // Світ фінансів.– 2017.– №2. – С. 34–48. 16.
20. Євдокімов О. В. Переваги, недоліки та проблеми об'єднання територіальних громад в Україні. Science without borders. 2018. № 5. С. 84-86.
21. Карлін М. І., Проць Н. В., Борисюк О. В. Публічні фінанси: навч. посіб.; за ред. д.е.н., проф. М. І. Карліна. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. 358 с.

22. Карлін М.І., Проць В.І., Проць Н.В. Фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування: концептуалізація, практика та пріоритети: монографія. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки. 2023. 260 с.
23. Крайник, О., & Федорчак, О. . (2022). ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(43), 118–125. <https://doi.org/10.55643/fcaptr.2.43.2022.3558>
24. Ламський М. Д. Доходи місцевих бюджетів як інструмент забезпечення повноважень органів самоврядування / М. Д. Ламський // *Бізнесінформ*. – 2016. – № 11. – С. 142-147.
25. Лендшел, М. (2011). Місцева демократія у країнах Центральної і Східної Європи: монографія. Ужгород: Мистецька лінія, 688 с.
26. Лисяк Л. В. Бюджетна політика в системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: монографія / Л.В. Лисяк. — К.: НДФІ, 2017. — 600 с.
27. Методологія оцінювання ефективності управління фінансами комунальних підприємств/ за ред. Т. Паутова. К. «Поліграф плюс». 2024 110 с.
28. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації: наук. доп. / редкол.: Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін. (2014). Київ: НАДУ, 128 с.
29. Місцеві фінанси: конспект лекцій / укладач Проць Н. В. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2024. 180 с.
30. Могілевський, В. С. (2017). Роль децентралізації публічної влади в становленні та розвитку місцевого самоврядування в Україні. *Вісник ЦВК*, вип. 1 (35), с. 60–65.
31. Моргун В. В. Конституційно-правове забезпечення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних державах. Дис. ... доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2021. 236 с.

32. Нижник, О. (2016) Теоретичні аспекти впливу децентралізації на розвиток держави та територіальних громад. Вісник НАДУ при Президентіві України. Серія: Державне управління, № 3, с. 56–62.

33. Овчаренко Т., Бочі А., Поворозник В. Особливості формування та виконання бюджету об'єднаних територіальних громад. Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД). 2017. URL: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/images/eu/t_ormuвання_vikon_budjet_final.pdf (дата звернення: 29.04.2021).

34. Павлович – Сенета Я. П. Адміністративно-правові передумови для економічного розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах воєнного стану. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2022. № 2.

35. Павлюк А. П. Економічні аспекти формування спроможних територіальних громад в Україні. Стратегічні пріоритети. Серія «Економіка». 2016. №1 (38). С. 137–143.

36. Перелік міжнародних донорських організацій в Україні. URL: <http://gurt.org.ua/donors/international/>.

37. Поліщук В. Г., Вахновська Н. А. Концептуальна модель фінансової спроможності регіонів держави. Економічний форум: наук. журн. Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2016. № 3. С. 131-137.

38. Пріоритети допомоги ЄС Україні: взаємовигідний рух назустріч. ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій». Київ, 2018. URL: http://www.ier.com.ua/ua/proekt_dilova_dumka/international_cooperation.

39. Просторове планування розвитку територіальних громад: конспект лекцій. Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2024. 83 с.

40. Романюк, С. А. (2018). Децентралізація: теорія та практика застосування: монографія. Київ, 216 с.

41. Рудаченко О. О. Державні та муніципальні фінанси для бізнесу: конспект лекцій. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 129 с.

42. Сенищ П. М., Фугело П. М. Фінансово-бюджетна підтримка соціально-економічного розвитку територіальних громад в умовах війни. Економіка і суспільство. 2022. Випуск 39.

43. Сидорович М. Муніципальні фінанси: навч. посіб. для студентів вищ.навч. закл. / Марія Сидорович. Київ: НаУКМА, 2021. 68 с.

44. Скрипнюк, О. (2015). Децентралізація влади як чинник забезпечення стабільності конституційного ладу: теорія й практика, Віче, № 12, с. 22–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2015_12_8.

45. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / за ред. Кравціва В.С., Сторонянської І. З. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України. 2020. 531 с.

46. Територіальні громади: основи організації та діяльності / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, місцевого самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; головн. ред. Бойко В.М., ред. Коваленко Н.В., відповід. секретар: Казіміров Д.В.; уклад.: Бойко В.М., Врублевський О.С., Казіміров Д.В., Коваленко Н.В, Підгайний П.М., Шакур О.О. Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2020. 364 с.

47. Ткачук Н.В. Фінансове забезпечення територіальних громад України в умовах воєнного стану /Трансформація економіки, фінансів і менеджменту в умовах світової глобалізації . колективна монографія. “Baltija Publishing” (м. Рига, Латвія), 2023.

48. УКРАЇНА Посібник з відкритого місцевого самоврядування та публічної етики Рада Європи, лютий 2022 року 136 с.

49. Фінанси об'єднаних територіальних громад: навч. посіб./ [Ситник Н. С., Стасишин А. В., Західна О. Р. та ін.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 536 с.

50. Чиркін, А. С. (2015). Організація місцевого самоврядування Чехії в світлі положень Європейської Хартії місцевого самоврядування. Право та інновації, №

3 (11), с. 154–161. URL: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2015/09/Chyrkin11.pdf>.

51. Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні» (DESPRO). URL: <http://despro.org.ua/>.

52. Tsymbaliuk, I., Pavlikha, N., Barskyi, Y., Tihonchuk, L., Korneliuk, O., Naumenko, N., Kovshun, N. (2021). Imbalances Between Revenues and Expenditures of Local Rural Budgets in the Process of Fiscal Decentralization in Ukraine: Assessment and Modelling. *Management, Economic Engineering in Agriculture and rural development*, vol. 21, issue 2, p. 671–683. URL: http://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.21_2/Art78.pdf.

53. Pavlikha, N., Khomiuk, N., Demianchuk, O., Shelenko, D., Sai, L., Korneliuk, O., Naumenko, N., Skorohod, I., Tsymbaliuk, I., Voichuk, M. (2021). Economic Assessment of Inclusive Development of Territorial Communities Within Rural Areas: A Case Study Of

54. Ukraine. *Ad Alta: Journal Of Interdisciplinary Research*, vol. 12, issue 1, special issue XXV, p. 97–104. URL: <https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120125/PDF/120125.pdf>.

55. Pavlikha, N., Khomiuk, N., Demianchuk, O., Shelenko, D., Sai, L., Korneliuk, O., Naumenko, N., Skorohod, I., Tsymbaliuk, I., Voichuk, M. (2022). Economic assessment of inclusive development of territorial communities within rural areas: a case study of Ukraine. *Ad Alta: Journal Of Interdisciplinary Research*, vol. 12, issue 1, Special XXV, p. 97–104.